בעין אחרת بعين اخرى

מדיה ודו קיום | קיץ 2004 صيف | اعلام وتعايش

חומוס אנשים ומה שבינהם
עמ׳12

סיפור אהבה בלתי אפשרי
עמ׳14

מחלקה ראשונה לגרמניה
עמ׳20

ממפגש מקרי בבית חולים לחברות ארוכת ימים
עמ׳2

השכול לא מודיע מראש
עמ׳8

לא עוצרים באדום -סכנין
עמ׳6

تعايش وصحن حمص مزيج غير شكل ...
ص١٣

عندما يكون الحب مستحيل
ص١٥

الكرة تتكلم اللغتين.سخنين
ص٧

دراويش الشمال يرجعون الامال
ص٩

كلب حراسة على التعايش
ص٥

Media Diversity Institute

מכללת עמק יזרעאל
كلية عيمك يزراعيل

"לו רק כולם היו כמונו"

מה קורה כאשר שתי נשים נפגשות לאותו ניתוח בבית-חולים? לא הרבה. מה קורה כאשר האחת ערבייה והשנייה יהודיה? הרבה מאד. יותר מהרבה. הייתה זו תחילתה של ידידות מופלאה.

מאת: שרבל זהרה וקארן גרינברג
צילום: שרבל זהרה

ישראל 2004. מיתון כלכלי כבד. קיטוב פוליטי. פער חברתי. בדידות אזורית. טרור. בלשון המעטה, תחושה של אי ודאות באשר לעתיד. כל זאת בודאי שאינו תורם לאיחוי הקרע העמוק המאפיין את שתי הקהילות, היהודית והערבית, המבקשות לחיות על פיסת האדמה בישראל בשלווה ובנחת. ובכל זאת, בתוך החשיכה הגדולה של מחלוקות וזעם, של עימותים ושל אי הבנות, מצאנו קרן קטנה של אור. נא להכיר: משפחת זהרה ומשפחת לוי, האחת ערבייה והשנייה יהודיה.

באחד הימים הלכנו לבית משפחת זהרה, אלא שבכניסה קיבלה אותנו שרית לוי. שרית נהגה בנו כאילו היה זה ביתה. מייד אחריה ניגשה אלינו ג'אנט וברכה אותנו לשלום. התמקמנו בסלון והוצאנו את הדפים, כאשר לפתע, ג'אנט ושרית קראו לנו למטבח לאכול עמן צהריים. הסתכלנו זה על זו והסכמנו שעל בטן מלאה הראיון יהיה טוב יותר. כבר בתחילת הארוחה ניתן היה לעמוד על אופי הידידות בין שתי הנשים. ברגע מסוים הן אפילו התנהגו זו לזו כמו ילדות קטנות: מתבדחות ביניהן, מקניטות בצחוק אחת את רעותה, והכל בחום ובאהבה.

ג'אנט זהרה, 42, היא אם לשלושה ילדים, נשואה לזאקי, נולדה בגוש חלב (ג'יש) שבצפון הארץ. זה 15 שנה שהמשפחה מתגוררת בחיפה. שרית לוי, 38, חיה בנתניה עם בעלה ושלשת ילדיה, לאחר נדודים רבים בחיפה, בגבעתיים, ובתל-אביב. כך זה החל:

האשפוז

מאי 1992. ג'אנט סבלה מכאבים נוראים בבטנה והתאשפזה בבית חולים "כרמל" שבחיפה. ג'אנט ישבה לצד בעלה זאקי במסדרון, ממתינה לחדר ולמיטה. מולה היא הבחינה בזוג שישב על המדרגות. זאקי הסתכל על העיתון אותו החזיק הגבר שישב מולו וביקש אותו ממנו. לאט לאט החלו הנשים לשוחח. עד מהרה הבינו שהן עומדות להתאשפז בשל אותה מחלה. לא רק זאת, גם הניתוח המתוכנן להן עמד להיערך באותו יום ובאותה שעה. השתיים דרשו להיות באותו חדר, מיטה ליד מיטה. האישה שישבה במדרגות הייתה שרית.

כבר ביום הראשון,יום לפני הניתוח, זאקי, בעלה של ג'אנט, היה צריך לשוב לביתם כדי לטפל בתינוקת בת החודשיים אותה השאירו מאחור. ג'אנט נאלצה לכן לבלות לבדה את הלילה הראשון בבית החולים. לעומתו, בעלה של שרית, אלי, היה שם כל הזמן. אך דבר נפלא קרה כאשר אלי החליט לגשת לג'אנט ולהציע לה כוס מים. לאחר שעה קלה כבר התייחס אליה כאילו הייתה אחת משתי נשותיו. ג'אנט: "הוא התייחס אליי כאילו הוא מכיר אותי שנים". ג'אנט פונה לשרית ואומרת לה: "אני אוהבת את בעלך יותר מאשר אותך, את האמת"..

לאחר האשפוז החליפו ביניהן השתיים מספרי טלפון, ולאחר כמה ימים נפגשו, שוב במקרה, בקופת-חולים. ג'אנט: "הזמנתי אותה לביתי שהיה קרוב לקופת-חולים, היא ישבה אצלי שעתיים". שתיהן יחד:" זו הייתה הפעם הראשונה". ג'אנט: "לאחר חצי שנה, בחג המולד, הזמנתי אלינו את שרית. ישבנו, אכלנו יחד וחגגנו. מאז, אנו חוגגים אירועים משפחתיים יחד, חגים ושמחות."

הסביבה

ג'אנט: " בני הבכור תמיד היה מיודד עם כולם ולא היה איכפת לו מאיזו דת האדם השני. לבני האמצעי היה קצת קשה. הוא היה בן 10 ולא הבין איך אני בקשר עם אישה יהודייה. בעלי ואני הסברנו לו שיש אנשים שהם לא מהדת שלנו,אך זה לא אומר שיש בזה רע, ואין סיבה לא להיות מיודדים עמם. היה לו קשה להבין את זה, כנראה הסביבה שלו בביה"ס ובכלל גרמה לו לחשוב כך. אני ניסיתי להראות לו שאפשר אחרת". שרית: "גם המשפחה שלך לא כל כך אהבה זאת". ג'אנט: "לא בדיוק, חמותי וחמי לא ראו זאת בעין יפה. הם היו דואגים לומר לי שלא לבטוח ביהודים. פעם אחת אפילו אחותי ביקרה אצלי וגם שרית הייתה שם. לא הרגשתי טוב באותו יום והתחלתי לספר על כך לשרית. פתאום לוחשת לי אחותי שלא לפרט יותר מדי כי בסוף אני אפגע מהקשר הזה עם יהודים".

ההורים של ג'אנט לעומת זאת היו שלמים עם הקשר.

ג'אנט:"גדלתי בבית בו לא הצביעו על אנשים ואמרו: "זה יהודי, או זה מוסלמי, או נוצרי...", אותי חינכו שכל אדם הוא אדם, מכל רקע. בכפר שלנו היו רק ערבים ובעצם לא ידעתי מה זה יהודים, כך שגם לא הייתה לי שום שנאה אליהם, או אהבה מיוחדת אליהם.

רק שנתיים לאחר שעברתי לחיפה והכרתי את שרית הבנתי את אשר הוריי לימדו אותי ".

שרית: "ההורים שלי לא קיבלו את זה. רק לפני שנה היה לבני בר מצווה וג'אנט ומשפחתה באו לבית הכנסת. הורי שאלו אותי אם זה באמת מתאים, שהם יחגגו איתנו בבית הכנסת. אמרתי להם שכן ואני חושבת שמאז הם התחילו להבין כמה חשוב לי הקשר הזה וכמה הוא מיוחד".

לא רק בחגים

הילדים בבית של ג'אנט מציצים לסלון ומתעניינים. הבת האמצעית ניגשת אלינו ומציעה לנו עוגיות וקפה שחור.

ג'אנט:"חשוב לי להבהיר שאנחנו לא רק חברות בדברים השמחים -חגים או אירועים משפחתיים, אלא חברות של אמת. אני יכולה להגיד שיש מסביבי חברות ואחיות, אך ברגעים הקשים, כשאני זקוקה למישהו, אני מתקשרת ומדברת עם שרית. לדוגמא, לפני שלוש שנים היה לי משבר אישי, והרגשתי שאין באפשרותי לחלוק את תחושותיי עם אף אחד מלבד שרית. התקשרתי אליה, היא באה לכמה ימים ועזרה לי בעבודות הבית ובהכנת הילדים לבית הספר."

שרית: "הקשר בינינו מאוד עמוק. לפעמים אני בוכה או לא מרגישה טוב ופתאום באותו הרגע או יום למחרת ג'אנט מתקשרת ואומרת לי שהרגישה שאני לא מרגישה טוב. זה קרה כבר עשר פעמים ותחושת הקרבה בינינו מאוד חזקה".

במהלך כל השנים,למרות הבעיות והקשיים, שמרו המשפחות על הקשר ולא ויתרו עליו. כשהן נפגשות יחד הן נמנעות לרוב מלדבר על פוליטיקה, לא משום שאין הסכמה, אלא כדי להימנע מהערה מקרית ומיותרת העלולה לפגוע בהם. גם על הבעלים עבר תהליך דומה, אף כי איטי יותר. שרית: "בהתחלה זאקי ואלי פחדו להיכנס לנושאים אלה, אך לאט לאט הם קיבלו ביטחון ואמונה שגם על זה אפשר לדבר". שרית: "אם כולם היו כמונו השלום היה מגיע מהר יותר".

זאקי :" אף פעם לא יהיו כולם כמונו, מלבד זאת אם הכל היה וורד ויפה

אז לא היה צורך לעשות את הראיון הזה. אני מקווה שהשלום יבוא במהרה בימנו אנו."

מימין: גינית זהרה ושרית לוי

لــوكــان الجــمــيــع مــثــلــنــا

ماذا يحدث عندما تلتقى امراتين لنفس العمليه الجراحيه في مشفى واحد؟ ليس الكثير ماذا يحدث عندما تكون الاولى عربيةوالاخرى يهودية؟ الكثير . واكثر من الكثير كانت هذه بداية صداقة مختلفه ومميزه

تقريرشربل زهرة وكارين غرينبرغ
تصوير : شربل زهره

اسرائيل 2004. اوضاع اقتصادية صعبه .تكتلات سياسية. فوارق اجتماعية وعمليات عسكرية دموية. شعور مخيف بنسبه للمستقبل .

كل هذا لا يساعد على تقليص الفجوات بين المجتمعين –العربي واليهودي– من جهه اخرى هنالك من يحاول ان يعيش بسلام . مع جميع الصعوبات وفوارق الاراء وجدنا نورا في اخر النفق عندما اطلعنا على قصة عائلتين واحده عربية والاخرى يهودية عائلة زهره وعائلة ليفي . في احدى ايام الربيع قمنا بزياره عائلة زهره وفور ولوجنا البيت استقبلتنا سريت ليفي وبعدها اتت جانيت زهره.

بعد ان جلسنا في غرفه الصالون وقد كنا مستعدين لبدء المقابلة اصرت جانيت وسريت على دعونا لتناول وجبه الغداء معهما.

وخلال الوجبه قد لاحظنا مدى واهمية الصداقه التي تجمع هاتان الصديقات .

جانيت زهره 42 سنه ام لثلاثه اولاد متزوجه لزاكي ولدت في قريه الجش في شمال البلاد . منذ سنة انتقلت للسكن في حيفا اما سريت ليفي(38 عاما) فتسكن في نتانيا مع زوجها وثلاثه اولادها , بعد ان تنقلات عديده ه من حيفا, جيفعتايم, تل ابيب قررت ان تسكن وتتمركز في مدينه نتانيا.

العلاج في المستشفى

في احد ايام أيار شعرت جانيت باوجاع في بطنها , فقررت المكوث للعلاج في مستشفي الكرمل الحيفاوي. جلست جانيت وزوجها في احدى ردهات المشفى في انتظار وتحضير الغرفه , ومقابلهما جلست سريت وزوجها, وكان ايلي زوج سريت يقرا جريدة فتوجه زكي اليه وطلب منه بعض صفحات الجريدة , وسرعان ما تطورت بين العائلتين التحدث مع بعضهما , وتبين انهما يقيما في المستشفى لللخضوع للعملية الجراحية ذاتها , وما يثير الدهشة ان موعد العملية صادف في نفس اليوم.

فقرروا التوجه للمسؤول وطلب منه الاقامة في نفس الغرفة , وهذا ما حصل .

زاكي كان مضطرا ان يعود للبيت لكي يكون مع الاولاد وخاصة مع الابنة الصغيرة لتي لم تبلغ الشهرين , فبقيت جانيت وحدها في تلك اليلة فقام ايلي زوج سريت بتقديم المساعدة طوال الوقت لزوجته و " جارتها " الجديدة.

جانيت : " عاملني وكانه يعرفني سنين" قالت جانيت وخاطبت سريت متوددة " بصراحة اني اعز زوجك اكثر منك"

سريت: " اسكتي"

وبعد مرور العملية بسلامة تبادلت جارنا السرير ارقام الهواتف ليطمئنوا على بعضهما البعض.

وبعد ايام معدودة شاءت الصدفة ام تلتقيان في عيادة صندوق المرضى , فقامت جانيت بدعوة سريت اليها لان المنزل قريب من العيادة.

سريت وجانيت قالتا معا : " هذه كانت اول مره" ومن هنا يبدا مشوار الصداقة.

جانيت : " بعد مرور نصف سنه قمت بدعوتها للاحتفال معنا بعيد الميلاد , ومن ذالك اليوم نحتفل ونقوم باحياء المناسبات معا "

البيئة المحيطه

وعن اثر الصداقة الفريدة على الاسرة قالت جانيت: " ابنى البكر لم يكن عنده مشكلة لانه نظر دائما للانسان اما ابني الثاني كان من الصعب عليه تقبل الوضع, ولكنني قمت وزوجي بالتفسير له , واستطعنا ان نغير له نظرته والاراء المسبقة التي ربما اكتسبها من البيئه المحيطة "

سريت تتدخل معلقة: " وايضا عائلتي لم تتقبل الوضع "

جانيت: " ليس بالضبط. والد ووالدة زوجي لم يروا في هذا صداقه ايجابية , ودائما حاولوا اقناعي بقطع العلاقة, وايضا اختي قالت لي دائما ان احذر من هذه الصداقة "

ومن ناحية اهل جانيت فلم يعترضوا على هذه الصداقة كما تقول وتزيد: " ترعرعت في بيت لا يفرق بين الناس يهودي, مسلم. مسيحي... تربيت على ان الانسان انسان من لحم ودم وليس مهم ما هو ومن هو.

القريه التي عشت بها , جميع سكانها من كافة الطوائف ولم يكن يهود فلذلك لم احبهم ولم اكرههم , فقط عندما تعرفت على سريت فهمت ما اهلي علموني وربوني "

سريت: " اهلي لم يتقبلوا هذه الصداقة , فقط قبل سنة عندما احتفل ابني ب " البار ميتسفا " ودعوت جانيت وعائلتها الى الكنيس للاحتفال معنا سالوا اهلي هل هذا لائق ان يدخلوا الى الكنيس فقلت لهم نعم ومن ذلك اليوم فهموا مدى الصداقة بيننا وكم هي هامة بالنسبة لي "

ليس في الاعياد فقط

جانيت: " من المهم التشديد اننا لسنا صديقتين في الامور السعيدة والمناسبات فقط بل اننا صديقاتان حقيقيتان , وانا متاكده ومقتنعه انه من الصعب ان تجدي اليوم صديقة حقيقية ومع انه امر ضروري ومهم جدا , ومع انه يوجد من حولي صديقات واخوات ولكن في امور صعبه وحساسه عندما اكون بحاجه للتحدث مع احد او المساعده فلا اتوجه لاي شخص ولا اي انسان الا سريت , وهذا ما حصل قبل حوالي ثلاثه سنوات واجهتني مشكله شخصيه فقمت باجراء الاتصال لسريت وطلبت منها المجيء , فلم تتركني وبقيت عندي ثلاث ايام " .

وترد سريت بالمثل

: " العلاقه بيننا علاقه قويه جدا احيانا اشعر بمكروه او اني ابكي وفجأه في نفس اللحظه او في الصباح الباكر تتصل جانيت وتسال عن سبب بكائي ليله امس وتطمأن عني وعن العائله هذا قد حصل اكثر من عشر مرات "

على مر السنين ومع الصعوبات والاوضاع التي تحيط بنا حافظت العائلتان على علاقة قويه جدا ولم تتخليا عنها ولم تسمحا لاحد في فرط عقد هذه العلاقه, وعندما تلتقيان تتحاشى الصديقتان التكلم في الامور السياسيه حفاظا على سلامة الصداقة.

سريت: " زاكي وايلي في البدايه لم يرضيا بان نتدخل في هذه المواضيع ولكن مع الوقت اصبحنا نتحدث بمواضيع الساعة والاوضاع التي نعيشها يوميا»

جانيت: " حدثيهما عن ليله عيد الفصح (ليل هسيدر) السنه الماضيه؟»

سريت: " السنه الماضيه اتى ابنها البكر ليقضي معنا ليل الفصح واقام عندنا اسبوعين لانه كان عليه العمل في احدى مجمعات في كيبوتس شفييم "

الابن البكر: " لم اشعر اني عند صديقه بل شعرت اني في بيتي مع عائلتي , هذا الاحساس لم اشعره به حتى عند اقربائي» .

سريت: " بين الاولاد مع انه يوجد فرق في الاجيال يوجد بينهم صداقه اخويه حتى انهم احيانا يخرجون للسهر معا "

الابن البكر: " بصراحه اولاد سريت يعطوني شعور وكاني اخوهم البكر ايضا, لانهم يحدثوني عن امورهم الشخصيه , صديقات اصدقاء في المدرسه "

سريت: " لو كان كل الناس مثلنا لحل السلام بسرعه "

زاكي : " اعتقد ان هذه العلاقه فريده ، ولا نرى العديد من الصديقات الحقيقه بين عرب ويهود ، ولكن انشاء الله سيعم السلام بسرعه "

من اليمين: جانيت زهرة وسريت ليڤي

פנינה בלב הסיוט

חיפה הייתה מאז ומתמיד מודל חיקוי עבור קהילות מעורבות המנסות לקיים אורח חיים משותף. אולם בשנים האחרונות הגיע הטרור גם לעיר הכרמל ואיים על ההרמוניה היהודית-ערבית בעיר. האיום הזה לא מומש, הרבה בזכותו של כלב השמירה של הדו-קיום המקומי.

מאת: אינס קובטי ואבי פינק
צילום: חוסאם חילו

מוזר, אין ספק שכל העניין הזה מוזר. כולנו הרי מכירים את המזרח התיכון כאזור לא הכי שפוי על פני הגלובוס. אם תנסו להלך בכל נקודה שהיא ברחבי העולם ותשאלו פלוני אלמוני את דעתו אודות הסכסוך המתמשך הזה, קרוב לוודאי שתשמע ממנו את המילים הבאות: "דם, ייאוש ומלחמה מטורפת". כנראה שהנ"ל גם יחתום את דבריו באמירה די פסימית אודות הסכסוך שלעולם לא יסתיים.

בכל זאת כולנו כאן חיים את המציאות, ואם לומר את האמת, החיים פה הם לא משהו בכלל. כולנו הרי מכירים את התמונה הלא ממש זוהרת: מצד אחד אנחנו ומהצד השני ההם. אם באמת תנסו להבין מיהו מי, ייתכן ותגלו שההבדלים לא כאלה גדולים כמו שנדמה לכם, ובעצם ישנם דברים משותפים רבים.

עבור מרביתנו, תעשיית המזון המזרחי היא לב הקיום בין שני העמים, האחד מציע את מרכולתו שב-99% מהמקרים תכלול חומוס והשני ישביע את הרעב המבעבע בתוכו ב-99% מהמקרים, ניחשתם נכון, ע"י חומוס. הבעיה העיקרית היא שאין הידברות אמיתית ואנו לא באמת מכירים האחד את השני.

אבל האם בזה באמת בא לידי מיצוי נושא דו - הקיום? קל להתפתות ולהאמין שבזה מסתכם הכול, הרי המאמץ הנדרש בחשיבה על הנושא ובניסיונות להכרות מעמיקה, קשים הרבה יותר. ובכל זאת לא כולם אמרו נואש במדינת ישראל, או אם תרצו במדינת פלסטין.

האנשים שלא הרימו ידיים כאילו נלקחו מתוך בדיחה שכולנו כבר שמענו על גרסאותיה השונות: יום אחד נפגשו רבי, כומר ושייח... כאן בעצם מסתיימת לה ההלצה הידועה. המדובר על מפגש אמיתי לחלוטין, גם אם קצת נשמע כתמוה. מפגש זה, ועוד רבים אחרים, הוא חלק מפרוייקט ייחודי המתקיים במרכז הערבי-יהודי ב"בית הגפן" בחיפה. במהלך פגישתנו עם סמנכ"ל "בית הגפן" האני אלפאר גילינו שאנו כמעט שכנים, אבל ללא המפגש במשרדו קרוב לוודאי שלא היינו יושבים ומשוחחים כפי שעשינו. מאנקדוטה קצרה זו, ניתן להגיע אל ליבו של הרעיון העומד בבסיסו של "בית הגפן" והוא לקחת את בני שלוש הדתות העיקריות המתגוררים בחיפה, נוצרים, מוסלמים ויהודים ולנצל את הקרבה הגיאוגרפית הקיימת ביניהם וכן את מרקם החיים המשותפים ממילא, על מנת ליצור מכנה משותף רחב ככל שניתן.

המרכז הזה יוצא דופן. הוא לא הוקם כ"יש מאין", אלא נבנה על בסיס רקע היסטורי משותף, גם אם לא תמיד מוסכם. לאורך השנים הרבות היטיבו להבין תושבי חיפה, על דתותיהם השונות, שהמפתח האמיתי להבטחת איכות חייהם נעוצה בקבלת האחר למרות השוני הקיים. פעילותם הענפה של ראשי העירייה בחיפה, החל מראש העיר הערבי חסן שוקרי, ועד ראש העירייה הנוכחי, יונה יהב, תרמה אף היא רבות ליצירת כר פעולה שיתופי זה. כולם, ללא יוצא מן הכלל, ראו "בבית הגפן" מוסד שחשוב לטפחו. המוסד הוקם בשנת 1963 תוך הצבת מטרה ברורה של יצירת נקודות מפגש אלטרנטיביות משותפות בין יהודים וערבים. נקודות המפגש מתרכזות בעיקר בתחומי האמנות והתרבות, מגעים בלתי אמצעיים בין האוכלוסיות השונות ובעיקר הצגת האחר תוך הסרת הסטריאוטיפים שכה התרגלנו אליהם.

פגישה עיוורת עם ה"אחר"

ה"בייבי" הראשון של הבית הוא התיאטרון שהחל לפעול מאז 1965. רובן הגדול של ההצגות מוצגות בשפה הערבית ביישובים ערביים ברחבי הארץ. התכנים המרכזיים עוסקים בערכים אנושיים בחיי היום יום ובהצגות ילדים. כמה מההצגות, דוגמת "אלאדין", מוצגות הן בשפה הערבית והן בשפה העברית עבור כלל האוכלוסייה. במהלך השנים נהנה תיאטרון "בית הגפן" מהאפשרות להופיע במדינות ערב, כמו ירדן, מצרים ומרוקו. אולם עם פרוץ העימות החלו הופעות אלו לדעוך עד להפסקתן המוחלטת. ההצגות מציעות את עצמן גם לפסטיבלים ארציים ובינלאומיים בעכו, ניו-יורק ובריסל. בימים אלה תערוך עימו הכרה גם האוכלוסייה היהודית דוברת הערבית בארץ.

אבל דווקא סמטאותיה הציוריות של שכונת ואדי ניסנאס מעלות מידי חודש דצמבר את המקום אל מודעות הציבור. זהו פסטיבל "חג החגים" המנצל את סמיכותם של חג המולד, חנוכה והרמדאן זה לזה. בפתחו של הפסטיבל מתקיימת תהלוכה משותפת של מאות ילדים, בני נוער ומבוגרים המעבירים מסר אחיד הקורא לסובלנות ולשלום. חיפה, על מגוון דתותיה, מפגינה בדרכה הייחודית את היותה בירת הסובלנות של המדינה. בפני המבקרים עומד מגוון רחב של פעילויות הכולל גלריות, דוכני אוכל, הופעות ומפגשים עם אמנים יהודים וערבים השומרים על קשר רצוף עם הציבור הרחב במהלך השנה. כך גם "דרך השיר" בו צועדים האורחים במסלולי הליכה מיוחדים ומלווים בשירים של משוררים מהמגזרים השונים. פעמים רבות המבקר נתקל בשירים שלעולם לא פגש בהם וקרוב לוודאי שגם לא היה נחשף אליהם לולא הפסטיבל. מעניין, אבל חלק ניכר ממשתתפיו של פסטיבל זה מגיעים מחוץ לחיפה ואפילו מהדרום הרחוק. יש בהם המעידים כי מפגשם הראשון עם "בית הגפן" דמה ל"פגישה עיוורת", אך מוצלחת למדי.

אולם את האידיליה החיפאית פילחו בשנים האחרונות כמה מהתאבדויות הטרור הקשות ביותר. זה התרחש בעיר התחתית והגיע לשיאו במסעדה המעורבת "מקסים". בחודש מרץ 2003 נהרגו ונפצעו אזרחים רבים, רובם ילדים, יהודים וערבים, בפיגוע נורא שאירע בקו האוטובוס 37 בעיר.

למחרת הפיגוע היה אמור להתרחש מפגש משותף בין בית ספר ערבי ובית ספר יהודי. מקום המפגש נקבע מבעוד מועד בבית הספר היהודי. בבוקר הגיעו הסמנכ"ל האני אלפאר וצוות המדריכים שלו אל המקום כדי לעמוד על הלך הרוח. האני העריך שלא ניתן יהיה לקיים את האירוע בעקבות הפיגוע, אולם להפתעתו הרבה, בית הספר, על מנהלתו וצוות המורים, עמדו על כך שהאירוע יתקיים ללא כל דחייה. גם ההורים והתלמידים הגיעו לבית הספר וללא יוצא מן הכלל התעקשו על קיומו.

כששאלנו את ד"ר מוטי פרי, מנכ"ל "בית הגפן", מה היא בעצם המטרה העיקרית של המרכז, הוא ציטט באוזנינו את פתגמו של הפילוסוף הנודע ג'ון דיואי: "לכל אחד זכות שווה להיות שונה". פרי סבור כי הדרך להעברת מסר זה היא באמצעות הפעילויות הללו ועוד רבות אחרות המתקיימות במרכז בראשו הוא עומד. "המציאות אינה תמיד אידיאלית ורבים המקרים בהם קל להיגרר אחר הקיצוני והשלילי. ובכל זאת אם ננסה להבין את הצד השני ולהכיר בזכות הלגיטימית שלו כשווה לשלנו, הרי שכבר עברנו בצעד אחד את הנקודה שבה אנו נמצאים כעת".

קיר החזית של בית הגפן

لــؤلــؤة وســـط كــابــوس

حيفا كانت ومازالت مثالا للاقتداء بالنسبة للمدن المختلطة للاهالي العرب واليهود اللذين يحاولون العيش معا , رغم انه في السنوات الاخيرة وصل الصراع ايضا الى مدينة الكرمل وهدد التناغم/التعايش العربي اليهودي في المدينة الا ان هذا التهديد لم يتحقق والفضل بهذا يعود ل« كلب الحراسة» المحلي على التعايش.

ايناس قبطي وافي فينك
تصوير: حسام حلو

لا شك بان هذا الامر غريب, فكلنا يعرف ان منطقة الشرق الاوسط ليست المنطقة الاكثر عقلانية على وجه الكرة الارضية

فاذا سالت في كل بقعة من بقاع الارض هذا الشخص أو ذاك عن رايه حول هذا النزاع المستمر, من المؤكد انك ستسمع منه المفردات التالية: دم, يأس, حرب مجنونة, وكما يبدو فانه سختتم كلامه بلهجة متشائمة: يبدو ان هذا الصراع له بداية لكنه بلا نهاية" .

ورغم ذلك جميعنا هنا نعيش هذا الواقع, واذا قلنا الحقيقة, الحياة هنا ليست على ما يرام, فجميعنا نعي الصورة غير المزهرة حقا, من جهة نحن ومن جهة اخرى هم, واذا حاولت جادا ان تفهم من هذا ومن ذاك, ربما ستكتشف ان الفروقات ليست كبيرة كما تتخيل, وان هناك امور كثيرة مشتركة .

بالنسبة لغالبيتنا, فان صناعة الغذاء الشرقي هي "قلب" التعايش بين الشعبين, الاول يعرض بضاعته والتي يشكل الحمص نحو٩٩٪ منها والثاني يعرض "الجوع" الذي يدغدغه والذي يشمل الحمص في ٩٩٪ من الحالات، والمشكلة الحقيقية تكمن بعدم وجود حوار حقيقي وفي جهل احدنا الاخر.

ولكن هل بهذا حقا يمكن التعبير عن التعايش؟ سهل جدا ان نؤمن ان بهذا يمكن تلخيص كل شي. فان الجهد المطلوب فكريا حول الموضوع وفي المحاولات لمعرفته المتعمقة, صعبة جدا, ورغم ذلك لم ييأس الجميع في دولة اسرائيل

الحائط الامامي لبيت هجيفن

, او دولة فلسطين.

واللذين لم ييأسوا, وكأنهم ولدوا من طرفة نعرفها جميعا وسمعنا رواياتها المختلفة: في احد الايام اجتمع حاخام, كاهن وامام... وهنا عمليا تنتهي الطرفة المعروفة. الحديث يجري عن لقاء حقيقي تماما, حتى ولو بدا ذلك غريبا, هذا اللقاء, والكثير غيره, يتم في اطار المشروع الخاص " الذي يقام في "بيت الكرمة" في مدينة حيفا, والذي يعمل كمركز عربي يهودي.

في اطار الاعداد لهذا التقرير التقينا مع هاني الفار" نائب المدير العام, ومن خلال الحديث اكتشفنا باننا جيران تقريبا, ولكن لو لم نلتق في بيت الكرمة لما كنا نتحدث كما تحدثنا.

من هذه النقطة يمكن ان نسبر غور الفكرة, التي هي ركن اساسي في بيت الكرمة, وهي الاخذ بيد ابناء الديانات الثلاث في حيفا: مسيحيون, مسلمون ويهود, واستغلال القرب الجغرافي القائم بينهم ونسيج الحياة المشتركة, والعمل على تعميق العلاقات فيما بينهم, وتوفير مناخ مشترك واسع قدر الامكان.

هذا المركز الفريد من نوعه, لم يات من لا شيئ, وانما اقيم على اسس وخلفية تاريخية مشتركة, حتى لو لم يكن متفق عليه, لكنه ما زال مشتركا لسكان حيفا. وعلى مدى سنوات طويلة ادرك سكان هذه المدينة على اختلاف دياناتهم ان المفتاح الحقيقي لضمان جودة حياة يكمن في قبول الاخر رغم الاختلاف القائم .

ان النشاط المتفرغ لرؤساء بلدية حيفا من الرئيس العربي حسن شكري وحتى الرئيس الحالي يونا ياهاف, ساهموا كثيرا في ذلك وجميعهم دون استثناء, اعتبروا "بيت الكرمة" مؤسسة ضرورية يجب رعايتها.

اقيم بيت الكرمة سنة ١٩٦٣ مع وضع هدف واضح والعمل على خلق نقاط لقاء بديلة مشتركة بين العرب واليهود وهي تتركز اساسا في مجال الفنون, وفي ثقافة اللقاءات , بين مختلف السكان وبشكل خاص تقديم وعرض الاخر من خلال ازالة الطابع الذي تعودنا عليه.

لقاء اعمى مع الاخر:

ان الطفل المدلل الاول لبيت الكرمة هو المسرح, الذي بدا نشاطه منذ عام ١٩٦٥, وغالبية الاعمال المسرحية تقدم باللغة العربية في البلدات العربية في انحاء البلاد ومواضيعها الاساسية تعالج القيم الانسانية في الحياة اليومية وفي مسرحيات الاطفال لكن هناك بعض المسرحيات مثل "علاء الدين" تعرض باللغة العربية وباللغة العبرية ايضا امام الجمهور عامة.

وبمرور السنين حظي مسرح "بيت الكرمة" بامكانية العروض في الدول العربية, مثل الاردن, مصر والمغرب. ولكن مع تفجر الصراع اخذت هذه العروض بالزوال حتى توقفت بشكل مطلق وعوضا عن ذلك وجدت الاعمال المسرحية طريقها الى المهرجانات القطرية والدولية, مثل مهرجان عكا ونيويورك وحتى بروكسل.وهذه الايام سيتم لقاء تعارف ايضا مع الجمهور اليهودي الذي يجيد العربية في البلاد.

لكن الازقة القديمة لحي وادي النسناس بالذات اعادت المكان منذ شهر كانون الاول, الى ذاكرة الجمهور, بفضل مهرجان "عيد الاعياد" الذي يستغل تقارب مواعيد حلول عيد الميلاد والانوار والفطر. وفي المهرجان تقام مسيرة مشتركة لمئات الاطفال وابناء الشبيبة والكبار, الذين يحملون رسالة واحدة تدعو الى التسامح والسلام. حيفا بمختلف دياناتها تظهر بطريقتها الخاصة كونها عاصمة التسامح للدولة, وامام الزائرين تقام تشكيلة واسعة من الفعاليات التي تشمل معارض فنية ،اكشاك للماكولات الشعبية, عروض فنية ولقاءات مع فنانين يهود وعرب الذين يحافظون على التواصل مع الجمهور الواسع على مدار السنة. هكذا ايضا "درب الاغنية" فيه يتجول الزائرون في مسارات خاصة سيرا على الاقدام, ترافقهم الاغاني لشعراء من مختلف الاوساط, وكثيرا ما يصادف الزائر اغان لم يسمعها من قبل ولربما لم يكن يسمعها لولا المهرجان.

وبسبب تميزه يستقطب المهرجان الكثير من المواطنين ياتون من خارج حيفا وحتى من الجنوب البعيد ومنهم من يشهد ان لقائه الاول مع "بيت الكرمة" اشبه بلقاء "اعمى" لكنه ناجح جدا.

لكن هذا الجو المثالي في حيفا شابته في السنوات الاخيرة بعض العمليات التفجيرية القاسية في المدينة بلغت اوجها في المطعم المختلط "مكسيم". في شهر اذار ٢٠٠٣ قتل وجرح مواطنون كثيرون, غالبيتهم من الاطفال, عربا ويهودا, في عملية تفجيرية مروعة في الحافلة رقم ٣٧ في المدينة.

غداة العملية التفجيرية كان من المقرر اجراء لقاء مشترك بين مدرسة عربية ومدرسة يهودية, وقد حدد مسبقا مكان اللقاء في المدرسة اليهودية, في الصباح توجه نائب المدير العام هاني الفار وطاقم مرشديه الى المدرسة للوقوف على الاوضاع فيها, وقد قرر هاني انه لن يكون بالامكان اجراء اللقاء في اعقاب التفجير, لكن المفاجأة كانت كبيرة, المدرسة بادارتها وطاقم المعلمين اصروا على اجراء اللقاء دون اي تأجيل. وايضا الطلاب واولياء الامور وصلوا الى المدرسة بدون استثناء واصروا على عقد اللقاء.

وعندما توجهنا بالسؤال الى د.موطي بيري, مدير عام "بيت الكرمة" عن الهدف الاساسي للمركز, اقتبس على مسامعنا مقولة للفيلسوف المشهور جون ديوي: "لكل شخص حقوق متساوية ان يكون مختلفا" . ويعتقد د. بيري ان الطريق لايصال هذه الرسالة هي بواسطة هذه النشاطات والكثير غيرها التي تقام في المركز الذي يديره. "الواقع ليس مثاليا دائما, وكثيرة هي الحالات التي يسهل فيها الانجرار وراء المتطرف والسلبي. ورغم ذلك اذا حاولنا ان نتفهم الطرف الثاني وان نعترف بحقه المشروع المساوي لحقنا, بهذا نكون قد تجاوزنا بخطوة واحدة النقطة التي نقف عندها الآن."

משפחה על כר הדשא

לא ריאל מדריד, אפילו לא מנצ'סטר יונייטד או מילאן מעניינות את כלי התקשורת הבינלאומיים כמו קבוצת כדורגל קטנה, שעד לפני שנה הייתה אלמונית לגמרי.

כתבו וצילמו: ג'מאל מחאמיד וגיל מלר

עבור קבוצת הכדורגל בני-סכנין, מאי 2003 הוא תאריך היסטורי. בחודש זה עלתה הקבוצה, בפעם הראשונה בתולדותיה, לליגת העל, הליגה העליונה בכדורגל הישראלי.

אבל בני-סכנין אינה עוד סתם קבוצה שמשחקת בליגת העל, אלא קבוצה בעלת ייחוד, שהוא גם המניע העיקרי להצלחתה.

בני-סכנין היא קבוצה אשר מנוהלת על-ידי אנשי הנהלה ערבים, המאמן שלה הוא יהודי, ומשחקים בה שחקנים יהודים, ערבים וזרים מרחבי העולם, וכאן בדיוק טמון חלק נכבד מסוד הצלחתה. מעבר ליכולת האישית הטובה של כל אחד בקבוצה, השילוב המוצלח בין כולם, הסובלנות הרבה ושיתוף הפעולה הפורה ביניהם, יצרו סביב הקבוצה קהל גדול של אוהדים, משני המגזרים בארץ, וכל זאת - על אף המציאות הקשה, ששררה בארץ בשנים האחרונות. תקציבה השנתי של הקבוצה עומד על 11 מיליון שקלים בשנה - סכום אשר נחשב זעום יחסית לתקציבן של שאר הקבוצות בליגה, אשר מורגלות לקבל תקציבים אסטרונומיים מגופים מממנים מבוססים.

בעונתה הראשונה בליגה העליונה הצליחה בני-סכנין להגיע להישגים מרשימים במיוחד, אשר הקנו לה אהדה רבה. וכמו תמיד, עם ההצלחה באה גם ההתעניינות : גורמים רבים, מהארץ ומחוצה לה, החלו להביע את התעניינותם בקבוצה ובהצלחתה. אולם מה שעניין את רובם במיוחד הוא הדו-קיום, אשר מתקיים בקבוצה יום-יום, ואשר הפך למאפיין העיקרי שלה. דוגמא לכך היא כתבה שפורסמה בחודש מרץ השנה על התעניינותה של רשת החדשות CNN בקבוצה.

באחד מימי השישי נסענו למגרש האימונים של הקבוצה כדי לבדוק מה מחפשת שם CNN השעה הייתה קצת אחרי 13:30 והשחקנים כבר החלו להתאמן. בצד המגרש ישבו להם על כיסאות חברי ההנהלה, ונהנו מיום שמש חמים ומאווירת האימון. בספסלי היציע ישבו כמה אוהדים שהעדיפו לקחת לעצמם חופשה קצרה ממטלות היום ולבוא לצפות בקבוצתם מתכוננת למשחק של מחר. פה ושם הסתובבו כמה שדרים, צלמים, אנשי קול ומקליטים. תחילה ניגשנו לשוחח עם מאזן גנאים, יושב-ראש הקבוצה. "סכנין היא דוגמא לקבוצה שאין לה מגרש-בית, אין לה תקציב, אין לה כלום, אבל היא בכל זאת מצליחה. סוד ההצלחה של סכנין זה הדו-קיום בין שלושת העמים: הזרים, היהודים והערבים, וכאן אתה לא מבדיל בין יהודי לערבי או לזר, אלא אתה רואה את כולם כמשפחה אחת". גנאים רואה באוהדים היהודים של הקבוצה כדבר שלא אמור להפתיע איש, ואומר: "האוהדים היהודים הם חלק בלתי נפרד מהקבוצה. הדו-קיום האמיתי הוא בסכנין".

מנהל הקבוצה, חסן אבו-צאלח: "מה שמאפיין את סכנין הוא שאתה לא רואה אם השחקנים יהודים או ערבים. הם משחקים ביחד, הולכים למסעדה ביחד, הדו-קיום ביניהם הוא שגורם להם להצליח. וזה גם יוצא החוצה לקהל, ששר במשחקים לאסולין, ללימא, לסאמר" (ליאור אסולין, גבריאל לימא - אחד משחקניה הזרים של הקבוצה וסאמר מיעארי-ג.מ.) "הלוואי שהפוליטיקאים ילמדו מהדו-קיום בסכנין, יהיה שלום, ונחיה זה לצד זה."

מאזן עינאים: סוד ההצלחה של סכנין זה הדו-קיום בין שלושת העמים: הזרים, היהודים והערבים, וכאן אתה לא מבדיל בין יהודי לערבי או לזר, אלא אתה רואה את כולם כמשפחה אחת".

אייל לחמן, מאמן הקבוצה: "הדו-קיום הוא חלק מהבסיס של קיום הקבוצה. ידוע שבכדורגל הישראלי הקבוצות שמצליחות הן קבוצות בעלות מסר חדש, וסכנין היא בדיוק כזו.." .

עבאס סואן, קפטן הקבוצה: "כולנו בקבוצה מתנהגים כמו משפחה אחת. אין אצלנו הבחנה בין יהודי לערבי. לכל אחד מגיע כבוד וכל אחד מכבד את השני."

ליאור אסולין: "כדורגל הוא דבר שמשותף בכל העולם, תמיד אפשר למצוא שפה משותפת". לשאלה, האם התלבט לפני שחתם על חוזה בקבוצה, משיב אסולין: "לפני שהגעתי לקבוצה אנשים התפלאו שאני הולך לשחק בסכנין, אבל מהר מאוד הוכחנו לכולם שטוב פה, סכנין היא עיר שחיה ונושמת כדורגל".

ארנסט אצ'יטי, אחד משחקניה הזרים של הקבוצה, אשר הגיע מקמרון: "נראה שלדת יש יותר מידי חשיבות בישראל. אני אישית שיחקתי באירופה, ושם אין חשיבות לנושא הזה. לי אישית לא משנה אם אני משחק עם שחקן יהודי או ערבי. אנחנו כולנו חברים בקבוצה. סכנין בשבילי היא המקום הנוח והמתאים ביותר לשחק בו".

דוגמא יפה שממחישה את עניין הקירבה בין השחקנים ניתן היה לראות בסיפור של שחקן הקבוצה, נדאל שלאעטה: "בתור שחקן שחשוב לו הנושא של קירוב לבבות, הזמנתי בחודש רמדאן את השחקנים אליי הביתה, וכולם באו ואכלו איתנו, ראו מה זאת מנטליות ערבית וכולם נהנו". לשאלה, כיצד הוא מרגיש ביום משחק, שאירע בו פיגוע, עונה שלאעטה: "כל דבר שפוגע באזרחים כואב לכולם. זה כואב לליאור, כמו שזה כואב לרפי ולסאמר. אנחנו בעד שלום. הלוואי שכולם יבואו ויראו איך השחקנים ב"בני-סכנין" חיים ביחד".

בעודנו תוהים על המניע של הרשת האמריקאית, קלטה עיננו צוות נוסף שנכח במקום, בראשו עמד הבימאי אורי אבירם. אבירם עומד בימים אלו בעיצומה של הפקת סרט אודות קבוצת "בני-סכנין". הסרט, אשר מלווה את הקבוצה מרגע עלייתה לליגת העל, נקרא בשם "כדור אחד, שלוש דתות" , ועשייתו צפוייה להסתיים בתום עונה זו. "מבחינתי.." , אומר אבירם, "כל הסיפור של הסרט הוא להראות איך במלחמה אמוציונאלית, כמו כדורגל, יכולות כל שלוש הדתות להלחם - ולנצח " . לשאלתנו, מדוע החליט דווקא להכין סרט על סכנין, הוא עונה : "הקשר שלי לקבוצה ולסכנין עצמה, הוא שהם שכנים שלי. אני גר בישוב לא רחוק מסכנין, והרגשתי שאחרי "אירועי אוקטובר" קרה משהו. האירועים האלה השפיעו עליי מאוד והחלטתי שצריך לבדוק מדוע כל זה קרה".

נראה, אם כן, שדו-קיום הוא דבר שלעיתים נוצר באופן טבעי, מבלי שאנשים ישימו לב מתי וכיצד הוא התחיל. ישנם אנשים אשר רואים בו דבר שחשוב שיימצא בכל מקום וחברה. אולם לעומתם, ישנם אחרים, שבשל שיקולים אינטרסנטיים, יעדיפו להתעלם ממנו ומחשיבותו, ויראו בו דבר שולי, שאינו מצדיק התייחסות כלשהי. דו-קיום הוא אחד הדברים החיוניים שמדינת ישראל זקוקה להם, אבל לאו דווקא עושה את הכל על מנת להשיג אותו, למרות שאינו בהכרח קשה להשגה. כל מה שדרוש הוא רצון אמיתי וכן, ומי שמעוניין לראות איך עושים זאת בצורה נכונה, מוזמן להגיע לסכנין ולהכיר את המשפחה, שדו-קיום אצלה הוא חלק ממשחק החיים - משפחת בני-סכנין.

عائلة على ارض الملعب

لا «ريال مدريد» ولا «مانشيستر يونايتد» ولا حتى» ميلان» يرمزوا باي شيء من الاهمية لوسائل الاعلام العالمية مثل فريق كرة قدم بسيط, الذي كان حتى فترة قصيرة فريق مغمور.

بقلم: جمال محاميد وجيل ملر
تصوير :جيل وجمال

مايو ٢٠٠٣ هو تاريخ مشهود بالنسبه لفريق "اتحاد ابناء سخنين" لكرة القدم . ففي هذا الشهر صعد الفريق في المره الاولى منذ ولادته الى الدرجه العليا، الدرجه الاهم لكرة القدم الاسرائيليه.

ومر الوقت ولكن "اتحاد ابناء سخنين" ليس مجرد فريق في الدرجه العليا ، انما فريق يملك الميزات الاستثنائيةالتي تشكل العناصر الاساسيه لنجاحه واستمراريته في الدرجه العليا.

"اتحاد ابناء سخنين" هو فريق الذي يديره رجال وادارين عرب، المدرب هو يهودي ، ويلعبون بالفريق لاعبون عرب ويهود واجانب من كل انحاء العالم ، افريقيا،اوروبا،.... وهنا النقطه الاساسيه والسحريه الضروريه لنجاح هذا الفريق ، بالاضافه للقدره الذاتيه الجيده لكل فرد وفرد من افراد الفريق هنالك التناسق والارتباط بين جميع طاقم الفريق ، والعمل المشترك المستمر والفعال للجميع . كل هذا خلق جوا من التفاهم والانسجام ، حتى الانسجام بين صفوف جماهير الفريق الذي يتكون من مشجعين عرب ويهود رغم الظروف السيئه التي نعيشها المستمره في السنوات الاخيره.

ميزانية الفريق السنويه هي ١١ مليون شيكل، فهذا المبلغ يعتبر ضئيل بنسبة الى باقي فرق الدرجه العليا ، التي تتلقى مبالغ طائله من مؤسسات خارجيه وشركات وممولون كثر.

في السنه الاولى هذا الفريق في الدرجه العليا استطاع فريق اتحاد ابناء سخنين ان يصل الى اهداف مذهله وبالاخص التشجيع الكبير لهذا الفريق . وكالعاده مع النجاح هنالك الاهميه والاهتمام بالفريق فهنالك تأثيرات وعوامل من البلاد والخارج يظهرون اهتمامهم بالفريق ونجاحه خاصة بأنه مكون من عرب ويهود واجانب، بالرغم من ان اهتمامهم الاساسي هو الوحده والعمل المشترك على سبيل المثال ، المقالة التي نشرت في شهر مارس عن اهتمام شبكة الاخبار CNN بالفريق ، فعلى الفور حين قرأنا هذه المقالة فكرنا في انفسنا بأنه قد حان الوقت بأن هذه الشبكات الاخباريه العالميه يفهمون بأن في دولة اسرائيل العلاقه بين اليهود والعرب ليست فقط الارهاب والحافلات المتفجره والخوف الدائم , هنالك واقع واضح اكثر ومزهر اكثر يبعث شيئا من التفائل ، فهنالك عرب ويهود يعيشون سويا في حاره واحده وشارع واحد وكذلك مدرسه واحده وفريق واحد كفريق "ابناء سخنين" دون النظر والتطرق الى الانتماء والدين واللون والشكل.

ففحص اهتمام شبكة CNN في الفريق ، حيث جئنا الى تدريب الفريق يوم الجمعه، الساعه ١٣:٣٠ ، بدأ اللاعبون في التمرين، المدرب هنالك وهنا كان يتجول بعض المصورون وحاملي الميكروفونات ، الذي اتضح بأنهم ينضمون الى الاجهزه التي جائت الى الملعب لتغطية الموضوع حول اتحاد ابناء سخنين .

بدأنا حديثنا مع " مازن غنايم " رئيس مجلس الاداره لفريق . سخنين هي المثال للفريق الذي لا يملك ملعب بيتي ولا ميزانيه ، لا يملك أي شيء وبالرغم من كل ذلك فالفريق ناجح . والسر في نجاح الفريق هو الارتباط والعمل المشترك بين الشعوب الثلاث . في الفريق لا توجد تفرقه بين لاعب ولاعب ليس هنالك فرق بين لاعب عربي يهودي اجنبي..فالفريق كعائله واحده ذات هدف واحد ... غنايم يقول :المشجعين اليهود هم جزء لا يتجزء من الفريق ، اتحاد

- " حسن ابو صالح " مدير الفريق – ما يميز سخنين انك لا تستطيع ان تميز اللاعبين فجميعهم لاعبوا اتحاد ابناء سخنين يذهبون معا الى المطاعم فالعمل المشترك بينهم هو سر النجاح لهذا الفريق .

- " ايال لحمان " مدرب الفريق .

العمل المشترك والتألف بين اللاعبين هو اساس ثبات وقوة الفريق . فمن المعروف ان الفرق الناجحه في الكره الاسرائيليه هي الفرق صاحبة المبدأ والاهداف المعينه .

مازن غنايم: السر في نجاح الفريق هو التناسق والارتباط والعمل المشترك بين الشعوب الثلاث: الاجانب، اليهود، العرب. ففي الفريق لا توجد تفرقه بين لاعب ولاعب ليس هنالك فرق بين لاعب عربي او يهودي او اجنبي، والوحده والعمل المشترك .

- " عباس صوان " قائد الفريق–جميعنا في الفريق كعائله واحده، فلا توجد تفرقه بين عربي ويهودي.

- "ليئور اسولين " لاعب الفريق–كرة القدم هي شيء مشترك في جميع انحاء العالم ، دائما هنالك لغه مشتركه للتفاهم. قبل قدومي الى الفريق ، جميع من اعرفهم دهشوا لهذا القرار ولكن بسرعه شديده اثبتنا للجميع بأنه لا فرق بين سخنين والفرق الاخرى . فهذه المدينه تحيا وتتنفس على كرة القدم.

- " ارنست اتشي " لاعب اجنبي في الفريق

أرى بأن للدين اهميه كبيره في اسرائيل. انا شخصيا لعبت في اوروبا وهناك لا توجد اهميه للدين ولا للجنسيه ، بنسبه لي ليس هنالك فرق اذا كنت العب مع لاعب عربي او يهودي ، فسخنين هي البلده والفريق والمكان المريح والمناسب واكثر مناسبا للعب فيه .

- مثال جيد الذي يثبت القربه والعمل المشترك بين لاعبي الفريق يمكن رؤيته من خلال اقوال " نضال شلاعطه " لاعب الفريق.

فكوني لاعب عربي في هذا الفريق الذي يريد تقربة القلوب والتفاهم بين اللاعبين ، فقد دعوت في شهر رمضان اللاعبين الى بيتي ، اكلنا وشربنا وضحكنا ، فشاهدوا الحياه العربيه والميزات العربيه.

سؤال– " ماذا تشعر في يوم مباراه حينما يكون هنالك انفجارات واعمال عنف بين الجانبين. " شلاعطه: "كل عمل يؤذي المواطنين. هو شيء موجع ومؤثر للجميع، ولكن نحن فريق نريد السلام ،فاتمنى بأن يأتي الجميع ويشاهدوا كيف يتعامل اللاعبون الفريق.

- من المفهوم ضمنا بأن الاجواء لا تكون جيده في يوم مباراه يحدث فيه انفجارات او أي عمل عنف بشع.

نهاية نتطرق الى شبكة الاخبارCNN .

من المدهش بأن الجميع لا يريدون التكلم معنا او اجابتنا على بعض الاسئله ولكن بسبب الضغط الشديد توجهنا الى احد المصورين فأجاب بأن التغطيه الاعلاميه للفريق ليست مبنيه على الوحده والعمل المشترك والتفاهم في الفريق ، انما نتطرق الى " يوم الارض " والتحضير لاستقبال يوم الارض مع التطرق البسيط الى فريق اتحاد ابناء سخنين.

فإذا اعتقدنا بانه اخيرا حضرت شبكه اخباريه اعلاميه عالميه لتغطية التألف والوحده والعمل المشترك بين العرب واليهود فقد اخطأنا اخطأنا بشده...

بالرغم من ذلك عندما تحدثنا مع مجموعه اخرى التي تغطي الموضوع ،اتضح بأن هنالك بالفعل من يهتم بهذا الموضوع (العمل المشترك والتفاهم والانسجام).

فعلى رأس هذا فريق العمل يقف "اوري افيرام " المخرج المعروف. ففي هذه التغطيه لفيلم اوري افيرام الذي يتضمن فريق اتحاد ابناء سخنين منذ لحظة صعوده الى الدرجه العليا تحت اسم "كره واحده وثلاث ديانات " ونهايته في نهايه هذا الموسم.

- يقول " اوري افيرام " .

من جهتي فأن موضوع الفيلم هو بأن يرى الجميع كيف يمكن في معركه فنيه التغلب على الديانات الثلاث والعنصرية.

سؤال– " لماذا اخترت فريق اتحاد ابناء سخنين وليس أي فريق اخر مثل " مكابي بيتح تكفا "

جواب– انا اسكن هنا قريب من سخنين فهم جيراني وكذلك من خلال احداث اكتوبر تغير كل شيء ، فالشعب والبسطاء هم المتأثرون وليس السياسيون، فيجب اعادة الاجواء السابقه للجميع. وبالنسبه للتعاون والتفاهم والعمل المشترك يقول " افيرام " انا اعرف جيدا فريق اتحاد ابناء سخنين فبالفعل هنالك عمل مشترك وتفاهم ، فانظر الى المشجعين فهم من العرب واليهود، فبالرغم من ذلك ما يحزنني بأن اشاهد بأنه لا توجد أي شركه اسرائيليه كبيرة تريد ان تساعد وتمول هذا الفريق والسؤال المحير الذي لا بد ان نسأله هو لماذا؟

כי לשכול אין כתובת

הסכסוך הישראלי-ערבי גבה בשני צידיו קורבנות צעירים רבים בארבע השנים הראשונות של המילניום החדש. בשני בתים בהם ביקרנו עמדנו מקרוב על הטרגדיה המשפחתית שפקדה אותם. בשניהם גם שמענו מסר דומה המעניק לכולנו סיכוי לתקווה.

מאת: פאדי עיאדאת ורואי ברקוביץ
צילום: אורית רוזנברג

למעלה: על לוח ליבו- יואב ורז מינץ
התמונה בעמ׳ 9: אביו של איאד אוחז בתמונת בנו

יום שיש, י״ז בחשוון תשס״ב, ה-2 בנובמבר2001.
סמל ראשון **רז מינץ**, מפקד כיתה בגדוד ״דוכיפת״, מקים יחד עם שניים מחבריו ליחידה מחסום ארעי בין בית אל לעופרה. רכב פלסטיני, ובתוכו חברי חולייה מה״תנזים״, מתקרב למחסום. רז ניגש לרכב ביחד עם חייל נוסף. צרור יריות מפתיע הבוקע מן הרכב, תופס את שני החיילים לא מוכנים. רז סופג את מרבית האש, הפוגעת בצד גופו, ומת במקום כעבור מספר דקות. החייל שעמו נפצע קל ברגלו. חברי החוליה נמלטים מהמקום ומצליחים לברוח בחזרה לרמאללה.
רז הספיק לחיות 19 שנים, 7 חודשים ו-12 ימים בלבד.

במהלך חיינו, מעטים ונדירים הם הרגעים בהם אנו פוגשים אדם בעל שיעור קומה כה עצום, המותיר אותנו המומים ופעורי פה. אני זכיתי בכבוד הגדול של לשבת ולשוחח עם אדם שכזה-**יואב מינץ**. מסלול חייו של העץ מתחיל מזרע קטן באדמה. עם השנים , העץ גדל, מתעצם ומגיע לשיאו. שם הוא עומד בגאווה מספר שנים ולאחר מכן עליו וענפיו מתחילים לנשור וכך הוא מגיע אל קיצו. זהו מחזור החיים אודותיו שמע רז מינץ בן החמש מפי אביו, ביום שבו סבו נפטר. לא קל להסביר את המוות לילד בן חמש, שמספר שנים לאחר מכן יפגוש אותו פנים מול פנים עוד בטרם הגיע לשיאו. לא קל להסביר לילד מדוע הוא לא הספיק להשלים את מחזור החיים, על אף מה שאביו אמר לו.
לא קל לאבד ילד.
ארבעה ילדים יש ליואב מינץ, מנהל מחלקת החדשות ברדיו צפון. שלושה מהם הוא יכול לראות פיזית, ואחד עומד אל מול עיניו ממרחק אפס כמעט, כבר שנתיים וחצי עומד, אך לא מפריע. זז קצת הצידה כשצריך, כאילו מבקש מאביו שימשיך לחיות, ומצרף טפיחה קלה על השכם. יואב סבל לא מעט שכול בחייו, כשאיבד אח גדול והורים, אך מעיד על עצמו כי מות בנו הוא האגרוף החזק מכולם. אומרים שהזמן מרפא את הפצעים, אך אין לו תרופה לחוסר האונים ולגעגועים. געגועים לילד מבריק, שניחן ביכולת לדבר בגובה העיניים הן עם מנקה רחובות והן עם מפקד גדוד בצבא.
אך יואב ממשיך הלאה, בדיוק כמו שרז היה רוצה. יש לו חיי זוגיות נפלאים, עבודה מעניינת ומספקת ושלושה ילדים חיים, שצריכים אבא ואימא. ״עברו **כבר** שנתיים וחצי מהמוות, ועברו **רק** שנתיים וחצי מהמוות״. אך יואב מסרב להתייאש. חייו לעולם לא יהיו שלמים. רז הלך, ולעולם לא יישכח, אך אלו שנשארו נותנים לו סיבה להמשיך לחיות באור. חיוך לא תמיד מעיד על שמחה, אך מוכרחים להמשיך הלאה ולא לשקוע במקום. מוכרחים להתמודד ולא להתמוטט, להתחזק ולא להתרסק.

יום שני , ה-2 באוקטובר 2000.
איאד לואבנר, יליד נצרת, בן שביעי מתוך 14 אחים ואחיות. מתוסכל וכועס בעקבות מותו המתוקשר של הילד הפלסטיני מוחמד א-דורה, מחליט איאד להצטרף לאלפי המפגינים הערבים ברחובות נצרת. אמו מנסה לעצור בעדו, אך ללא הועיל. במהלך ההתנגשויות עם כוחות הביטחון בעיר, נזרק רימון עשן אל עבר קבוצת מפגינים, ובתוכם איאד. הוא מחליט להרים את רימון העשן ולהשליכו בחזרה לכיוון השוטרים. באותו הרגע כדור בודד של צלף משטרתי מפלח את חזהו של איאד. הוא נסוג כמה עשרות מטרים לאחור, נשען על עמוד אבן גדול , מתמוטט ומת. זהותו של השוטר היורה אינה ידועה עד עצם היום הזה.
איאד הספיק לחיות 26 שנים, 9 חודשים ו-17 ימים בלבד.

סובחי לובאנה אביו של איאד, מוסלמי מאמין, מדבר על בנו המת, ועיניו בורקות. ״שהיד״ הוא קורא לו, מילה שפירושה ״חלל״ בעברית , וכך מכנים המוסלמים אדם שנפל בקרב. אדם שמת בכבוד ומקומו בגן עדן מובטח. מפעם לפעם קולו של האב מתחיל לרעוד , והוא לוקח כמה רגעים להירגע. בית המשפחה בנצרת הוקדש רובו ככולו להקדשת זכרו של איאד. תמונות מתקופות שונות מעטרות את קירות הבית, בגדיו הישנים נשארו במקומם בארון, יחד עם אלו, המוכתמים בדם, שלבש להפגנה בעיר. על אף העצבות האינסופית על נפילת בנם, ניכרת על פניהם של הוריו ההערצה שהם רוחשים לו,״בחור טוב, משכין שלום ודואג לכולם״.
אביו של איאד משתדל שלא להראות רגשות כאב ועצבות בפני משפחתו. הוא כועס על מותו המיותר של בנו , אך מעיד על עצמו שאין בו את רצון הנקמה. גם אם היה יודע מי הוא השוטר שירה בבנו, לא היה מבקש לנקום בו. מפלט לרגשותיו מוצא האב בקוראן. ברגעים של עצבות, כעס וגעגועים, הוא פותח את הקוראן, קורא ונרגע. ביום שאיאד נהרג , נשבעה אמו כי לא תשתתף עוד בשמחות עד יומה האחרון, אפילו אם אלו שמחות של משפחתה שלה.
הוריו של איאד, אנשים מבוגרים על פניהם ניכרת עייפות כי עברו לא מעט מאז מות בנם, יושבים דוממים בסלון, אוחזים בתמונתו האחרונה של איאד. אביו של איאד לא סיפר לבנו על מחזור החיים. אלוהים נתן ואלוהים לקח. גורל. יש בו כעס על אנשי הממשל, היהודים והערבים, ועל אותו שוטר אלמוני. אך כמו יואב מינץ, הוא ממשיך לחיות. בשביל אלו שנשארו בחיים. הוא נשאר חזק ומרגיש גם הוא כי איאד נמצא כל הזמן בבית , שומר עליהם ודוחק בהם להמשיך הלאה. הוא מתנחם בעובדה שאיאד זכה למות מוות קדוש, בתור ״שהיד״, והוא מאוד גאה בו על כך.

חוקי הטבע טוענים כי הילד הוא זה שילווה את הוריו בדרכם האחרונה, ולפעמים החוקים הללו משתנים.
אביו של איאד מאמין בגורל מלמעלה, אביו של רז מאמין בסימנים שהיו לכל אורך הדרך שהובילה למות בנו. אנו מאמינים בחיים. אלוהים נתן ואלוהים יום אחד ייקח, הוא ורק הוא.
הכאב של איבוד בן בטרם עת אינו נתפס. חלל עצום שנפער באמצע החיים, ולעולם לא יתמלא במלואו.
כששואלים את אביו של רז איך הוא מרגיש, הוא משיב ״כמעט טוב מאוד״. כששואלים את אביו של איאד את אותה שאלה, הוא משיב ״ברוך השם״.
שני עולמות שונים, עם מכנה משותף כל כך קשה. כאבם של אלה לא יעלה על כאבם של אלה , ודמו של האחד אינו יקר יותר משל חברו.
רז ואיאד הותירו אחריהם עולמות שלעולם לא יהיו שלמים עוד. הם לא יזכו לטייל, לעבוד, להתחתן, להביא ילדים לעולם ולדאוג ימים כלילות כאשר הללו ישרתו בצבא או ייקחו חלק פעיל בהפגנות.
הם לא זכו לסיים את מחזור חייהם.
איאד ורז הם רק שניים מתוך כל העצים שנכרתו בשיאם בתוך היער המקולל. היער שלנו.

الاباء يختلفون والابناء يموتون

يؤمن أبو إياد بالقضاء والقدر، ويؤمن أبو راز بإشارات كانت على طول الطريق، والتي أوصلت إلى موت إبنه. الإثنان يؤمنان بالحياة. الله أعطى الله سوف يأخذ يوماً، هو ولا أحد غيره.

تقرير فادي عيادات وروئي بركوفيتش
تصوير:اوريت روزنبيرغ

يوم الجمعة، الثاني من نوفمبر ٢٠٠١.
الرقيب الأول، "راز مينتص"، قائد صف في كتيبة دوخيفات، يقيم مع إثنين من زملائه للوحدة حاجزا مؤقتا بين" بيت إيل وعوفرا". سيارة فلسطينية، وبداخلها أفراد مجموعة من "تنظيم فتح"، تقترب من الحاجز.
يتقدم راز نحو السيارة مع جندي آخر. صلية عيارات نارية مفاجئة تشق السيارة وتجد الجنديين غير جاهزين. أصيب راز بأغلبية العيارات في جنبه، ومات بعد بضع دقائق. اصيب الجندي الذي معه بجراح خفيفة في قدمه، استدار افراد المجموعة إلى الخلف ونجحوا بالإفلات عائدين إلى رام الله.
عاش راز ١٩ عاماً، ٧ اشهر، و١٢ يوماً فقط

في مسيرة حياتنا، قليلة ونادرة هي الأوقات التي نلتقي بها إنسان عظيم ومميز والذي يبقينا مندهشين، ولقد حظينا بهذا الشرف الكبير للجلوس والتكلم إلى إنسان من هذا النوع. مسار حياة شجرة يبدأ من بذرة صغيرة في الأرض. مع السنين تكبر الشجرة فتتعاظم وتصل أوجها. تقف هناك راسخة بكبرياء لبعض السنين، ومن ثم تبدأ تتساقط أوراقها وأغصانها وبهذا تصل إلى نهايتها. هذه هي دورة الحياة التي سمع عنها راز ابن الخامسة من أبيه. في اليوم الذي توفي به جده. ليس من السهل أن تشرح الموت لطفل عمره ٥ سنوات، والذي سيواجهه وجهاً لوجه بعد بضع سنين، قبل أن يصل أوجه. ليس من السهل أن تشرح لطفل لماذا لن يقدر هو أن يكمل دورة حياته، مثلما قال له أبوه. ليس من السهل أن تفقد طفلاً.

أربعة أولاد يوجد "ليوؤاب مينتص"، مدير فرع الأخبار في راديو الشمال. ٣ منهم بإمكانه أن يراهم جسدياً، وآخر يقف نصب عينيه من بعد صفر تقريباً، سنتان ونصف قد مرتا. يقف ولا يضايق. يتحرك جانباً قليلاً عند الحاجة، وكأنه يطلب من أبيه أن يستمر بالعيش ويربت خفيفاً على كتف أبيه. ليس أول مرة يعاني بها يوؤاب من الثكل في حياته، لقد فقد أخاً كبيراً ووالدين، ولكنه يشهد على نفسه بأن موت ابنه كانت اللكمة الاقوى من الكل. يقولون بأن الزمان يداوي الجروح، ولكن ليس له دواء للعجز والأشواق. أشواق لإبن لامع وُهب القدرة للتكلم بتواضع، بنفس المستوى مع منظف شوارع ومع قائد كتيبة في الجيش.

ولكن يوؤاب يستمر متقدماً، بالضبط كما كان راز يريد. له حياة زوجية مدهشة، عمل مثير وثلاثة أولاد أحياء، الذين يحتاجون أب وأم. قد مرّتا سنتان ونصف على فقدان راز وهما فقط سنتان ونصف على فقدانه. ولكن يوؤاب يرفض اليأس. حياته لن تكون كاملة أبداً. ذهب راز، ولن ينتسى أبداً، لكن هؤلاء الذين بقوا يعطونهم سبباً ليستمر بالعيش في الضوء. البسمة لا تعني دائماً فرحاً، ولكن علينا أن نستمر وأن لا نرسب مكاننا، يجبرونا على المواجهة ولا الإنهيار، الإستقواء ولا التحطم.

يوم الإثنين، الثاني من أكتوبر ٢٠٠٠.
إياد لوابنة، إبن الناصرة، الأخ السابع بين ١٤ أخا وأخت. بكثير من الاحباط والغضب على موت الطفل الفلسطيني "محمد الدرّة"، يقرر إياد الإنضمام لآف المتظاهرين المحتجين في شوارع الناصرة، تحاول أمه أن تقف بطريقه ولكن بلا جدوى، يقبل رأسها ويمشي. خلال الإصطدامات مع قوات حرس الحدود والشرطة في البلد، ألقيت قنبلة دخان نحو المتظاهرين، وبينهم إياد. يقرر إياد رفع القنبلة ورميها نحو أفراد الشرطة. في نفس اللحظة رصاصة وحيدة يطلقها قنّاص الشرطة تمزق صدر إياد. يتراجع إياد عشرات الأمتار نحو دكان صديقه قصي، يحتضن عامود الإسمنت، ينهار ويموت. ما زالت هوية الشرطي القاتل غير معروفة حتّى هذا اليوم.
عاش إياد ٢٦ عاماً، ٩ أشهر، و١٧ يوماً فقط.

أبو إياد، الحاج صبحي لوابنة(٧٣) رجل متقاعد، مؤمن ، يتكلم عن إبنه وبريق بعينيه. شهيد يناديه، كما ينادي المسلمون كل من مات بالقتال. إنسان الذي مات بشرف ومكانه في الجنة أكيد. من حين إلى آخر يرتجف صوت الأب، فيحتاج إلى بعض اللحظات ليسكن ألمه ولوعته.
لقد كُرس بيت العائلة في الناصرة لتخليد ذكرى إياد، صور له في أوقات مختلفة تزين جدران البيت، ملابسه بقت مكانها في الخزانه معاً مع تلك الملطخة بالدماء، تلك التي لبسها ذلك اليوم. رغم الحزن اللانهائي لمقتل ابنهم لاحظنا على وجوههم الإجلال الذي يكنونه له.
يحاول أبو إياد أن يخفي أحاسيس الألم ولوعة الحزن أمام عائلته، هو ساخط على موت ولده والذي لا مكان له، ولكنه يشهد على نفسه بأن لا نية له بالإنتقام. حتّى لو عرف من هو الشرطي الذي قتل إبنه، فلن ينتقم منه. يرى الأب بالقرآن ملاذ ومفر لأحاسيسه في لحظات الحزن السخط والأشواق، يفتح القرآن، يتلو منه فيطمئن قلبه. في اليوم الذي استشهد به إياد، أقسمت أمه بأنها لن تشترك بفرح بعد اليوم، حتّى وإن كانت أفراح عائلتها نفسها.
والدا إياد، شخصين مسنين، يشير وجهيهما إلى التعب من الكثير الذي مرّوا به منذ موت ابنهم، جالسين بصمت في غرفة الضيافة، متمسكين بإحدى صور إياد. لم يحدّث أبو إياد إبنه عن دورة الحياة. إنما الله أعطى والله أخذ. قضاء وقدر. يوجد به سخط وغضب على رجال الحكم اليهود والعرب، وعلى ذلك الشرطي المجهول الذي قتل إبنه. ولكنه مثل يوؤاب مينتص مستمر بالعيش. من أجل الباقين في الحياة. بقى قوياً ويحس أن إياد موجود دائماً في البيت، يحرس عليهم كما اعتاد ويحثهم على الإستمرار. ويجد عزاءً بالحقيقة بأن إياد حظي بالشهادة، وهو فخور به على ذلك.

تدعي قوانين الطبيعة بأن الإبن هو الذي سيرافق أهله في دربهم الأخيرة. وأحياناً تتغير هذه القوانين.
يؤمن أبو إياد بالقضاء والقدر، ويؤمن أبو راز بإشارات كانت على طول الطريق، والتي أوصلت إلى موت إبنه. الإثنان يؤمنان بالحياة. الله أعطى، الله سوف يأخذ يوماً، هو ولا أحد غيره.
ألم فقدان الإبن قبل أوانه يصعب فهمه، فراغ عظيم في منتصف الحياة، وأبداً لن يمكن ملؤها.
عندما يسألون أبا راز عن حاله فإنه يجيب »تقريباً جيد جداً. وعندما يسألون أبا إياد السؤال نفسه، فإنه يجيب »الحمد لله رب العالمين«.
عالمان مختلفان، وقاسم مشترك واحد صعب جداً، ألم هؤلاء لن يفوق على ألم هؤلاء، ودم الواحد ليس أغلى من دم الآخر. راز وإياد أبقيا خلفهما عالمين لن يكونا كاملين أبداً. لن يحظيا بالتنزه والزواج، وإنجاب أولاد إلى الدنيا والقلق أياماً وليالي عندما يكون هؤلاء يخدمون في الجيش أو يشتركون بمظاهرات.
لن يحظيا بإكمال دورة حياتهما.
إياد وراز هما فقط إثنان من كل هذه الأشجار التي قطعت في أوجها داخل هذه الغابة الملعونة. غابتنا نحن.

נגינת הדרווישים

מאת: אימאן חדאד וצחי הלוי לוין
צילום: חוסאם חילו

"התאחדנו על ידי שני גורמים- מוסיקה וסאלם. את שניהם אנחנו אוהבים ובשביל שניהם עושים כמיטב יכולתנו", אומר איתמר (19) ואחד החברים בלהקת הדרווישים בה הוא מנגן יחד עם אדהם ודרוויש - דרוויש ורימון דאו.

בין איתמר מראש פינה ודרוויש מכפר ראמה (21) נוצר קשר חזק ושונה בגלל אהבת המוסיקה המשותפת לשניהם ומתבטאת בהקמת הלהקה שמנגנת מוסיקה מקורית ושונה מסגנון המוסיקה של שלמה ארצי או של הזמר הערבי המפורסם עמר דיאב. "המוסיקה שלנו נעה בין ההגדרה של מוסיקת עולם למוסיקה ערבית. הכלים הם ערביים, עוד ודרבוקה לדוגמא, אבל השימוש שאנחנו עושים בהם הוא יותר אתני.

בראיון הזה אנו מדברים על יחס מיוחד שנוצר בין שני בחורים, ערבי ויהודי מחלקה הצפוני של מדינה שקשה למצוא בה הרבה קשרים מהסוג הזה. על הקשיים שעברו ביחד ועל המצב במדינה דיברו לפעמים בזהירות ולפעמים שפכו את כל מה שבלב.

איך התחיל הקשר ביניכם ?

איתמר: כשהייתי בן שש, טיילתי עם אמא הרבה במדבר הנגב והתוודעתי למספר מוסיקאים שהפכו בהמשך ללהקת "שבע". ראיתי את הכלים שלהם ונדלקתי. כעבור שנה בראש פינה, פתח סאלם דרוויש, מוסיקאי וחבר משפחה של הורי, כיתה ללימודי מוסיקה. אני הצטרפתי לכיתה הזו ולמדתי לנגן על דרבוקה.

הקשר בינינו התחזק, גם הקשר האישי וגם בין המשפחות ובאחד הביקורים שלנו בביתו של סאלם, הכרתי את הבן שלו, דרוויש. בהתחלה הקשר היה מאד שטחי, גם בגלל ששנינו היינו קטנים וגם בגלל המחסום הלשוני, העובדה ששפת האם של כל אחד מאיתנו שונה, אבל עם זאת (מחייך) תמיד הייתה הרגשה של קירבה רגשית.

דרוויש: גם בהתחלה, למרות שלא דיברנו הרבה בינינו ראיתי שאיתמר הוא אדם טוב ושיש בו הרבה אהבה וחום ולכן גם בזמן שהקשר לא היה כל-כך הדוק הרגשתי שיש משהו שונה ומיוחד בנינו. לאט לאט הקשר התפתח בעיקר בגלל האהבה המשותפת למוסיקה. התחלנו לנגן ביחד אצלי בבית ולאחר זמן הקמנו את הלהקה.

איך תרם סאלם לקשר הזה ?

דרוויש: אבא תמיד סיפר לי שיש לו תלמיד מיוחד שמנגן נהדר, והוא דאג להפגיש בינינו. כנראה שהוא ידע מההתחלה שאפשר ליצור משהו מיוחד מהקשר הזה.

איתמר: סאלם היה המורה הראשון שלי , והוא עודד אותי להתמיד בנגינה. סאלם הוא מורה בנשמה ויש לו ידע עצום. היחס שלו הוא מאוד אבהי, דבר שיצר קשר מאד מיוחד בנינו- מעבר לקשר מורה ותלמיד, ומאז שהיינו בכיתה ג' הוא עודד אותי ואת דרוויש לנגן ביחד.

מתי החלטתם להקים להקה יחד ?

דרוויש: זה היה במקרה. בהתחלה אבא סידר לנו הופעה קטנה ביחד ומכאן זה התגלגל. באותו היום התברר לנו שאנחנו יכולים ליצור הרבה דברים יחד. הקמנו להקה ומאוחר יותר קראנו לה "הדרווישים" .

למה "הדרווישים" ?

כשהציגו אותנו באחת ההופעות הראשונות קראו לנו כך, אהבנו את זה ואימצנו את הרעיון. משמעות המילה דרווישים זה האנשים העממיים, הפשוטים, וזה מתאים לסוג המוסיקה שלנו שמדברת לכל השכבות. אנחנו מנגנים מוסיקת עולם בכלים ערביים, ובנוסף מוסיקה של זיאד אלרחבאני שנמנה על המוסיקאים המוערכים ביותר בעולם הערבי.

למה אתם מנגנים מוסיקה אתנית ולא מוסיקה ערבית שהיא הרבה יותר פופולארית ?

דרוויש: יש אמירה בערבית "זה מה שהקהל רוצה" שעושים מוסיקה בשביל להרוויח כמה שיותר כסף ועל-ידי כך הם גורמים למוסיקה להיות פחות טובה. אנחנו עושים את המוסיקה שאנחנו אוהבים ולא לפי דרישת הקהל. אנחנו טובים, צעירים ויש לנו עוד הרבה מה לתת.

לא תעדיף לנגן מוסיקה ישראלית מהתרבות שלך ?

איתמר: אין דבר כזה מוסיקה ישראלית. בישראל יש מוסיקה שיוצאת מהארץ. אני עדיין מחפש את הזהות שלי ואת המקום המוסיקלי ששייך לי. כיום, אני מאד מחובר למוסיקה הזאת ומבין שזה גורם לכמה אנשים להירתע מזה, אבל אני תמיד עונה להם שזו המוסיקה שאני אוהב.

למה הם נרתעים ?

זה מתוך בורות ובגלל הריחוק בין שתי התרבויות. אבל בסופו של דבר רוב הפידבקים שקיבלנו משני הצדדים היו חיוביים הרבה יותר אנשים אמרו שזה דבר נהדר .

מה אתם חושבים על הסיטואציה בה אנו חיים היום ?

דרוויש: לפעמים אני הולך ברחוב בירושלים ומדבר בערבית ויש לי את ההרגשה שמסתכלים עלי אחרת. אני אומר לעצמי שזה רק חלק קטן מהאנשים ושזה לא צריך להשפיע עלי, אבל קורה שזה באמת מכעיס אותי.

איתמר: באיזשהו מקום כל הסיטואציה של המלחמה שמה אותנו ככובשים ושמה את הפלסטינים ככבשים והלוואי שהמצב היה משתנה, שנפסיק להיות כובשים ושהם יפסיקו לקחת על עצמם את עמדת הקורבנות ש"נכבשנו". כי מה שמשמר את המצב הזה זה לא רק אלה שכובשים אלא גם אלה שנכבשו.

מאיפה נובעת התחושה שלך שהם לוקחים על עצמם את תפקיד הקורבן ?

איתמר: אני לא יודע. בשיחות שהיו לי עם ערבים גיליתי שמאד קשה לעבור את הקו הראשון בדיסטנס.

אתם רואים את עצמכם כדוגמא של דו- קיום ?

החיבור שלנו לא היה בשביל לקדם עניין של מוסיקה בין העמים, אלה נוצר באופן ספונטני. לפעמים, כשדבר נוצר בלי כוונה, זה מראה ששיתוף פעולה הוא אפשרי ושיש דברים שאפשר לעשות ביחד.

מה המסר שלכם ?

המסר שלנו זו המוסיקה שלנו. אנחנו פשוט אוהבים ליצור מוסיקה וזה הסיפוק האמיתי שלנו, אנו מקווים שהאנשים יאהבו את המוסיקה הזאת.

איתמר
הגדרה עצמית:
ישראלי יהודי
ציוני? לא
תל-אביב: רעש
דו-קיום:
מילה של פוליטיקאים
סאלם דרוויש:
מורה גדול
דרוויש דרוויש: חבר
חייל: לא יודע
מוסיקה: חיים
שרון: פוליטיקה
עראפת: מלחמה
כיבוש: לא אני

דרוויש דרוויש
הגדרה עצמית:
בן אדם וזה מספיק
ירושלים: לימודים
דו קיום:
אין דבר כזה
סאלם דרוויש:
מודל לחיקוי
איתמר: מוסיקה איכותית
חייל: פסימיות
שלום: ישו
מוסיקה: העולם האחר שלי
שרון: רע
עראפת: אינתיפאדה
כיבוש: אינתיפאדה

عزف الدراويش...

تقرير ايمان حداد وتساحي هليفي ليفين
تصوير: حسام حلو

الموسيقى وسالم كانا العامل الاهم في علاقتنا المميزه اذ احببناهما, معهما عملنا ومن اجلهما اعطينا قدراستطاعتنا " قال ايتمر ابن التاسعة عشرة واحد اعضاء فرقة الدراويش التي يعزف فيها سوية برفقة ادهم درويش, ريمون ضو ودرويش درويش.

بين ايتمر من روش بينا(١٩)ودرويش ابن الرامة(٢١) نشاءت علاقة متينة ومختلفة, جمعهما حب الموسيقى التي تحولت فيما بعد للغة خاصة بين الاثنين كانت ثمرتها فرقة موسيقية تختلف عن موسيقى شلومو ارتسي او عمرو ذياب اذ يتارجح تعريفها بين الموسيقياالعالمية والعربية حيث ان العزف بالات عربية الاصل كالعود والات ايقاعية اما العزف

فيميل الى نمط الموسيقى العرقية.

في هذا اللقاء حاولنا تسليط الاضواء على علاقه مميزةينشات بين شابين عربي ويهودي من الشمال في دولة صعب فيها ولادة مثل هذاالمزيج. عن العراقيل والمصاعب حدثنا كل من درويش وايتمر بديبلوماسية وحذر تارة وبصراحة تامه تارة اخرى..اليكم هذا الدردشة الشيقة مع الاثنين.

كيف نشات هذه العلاقة ؟

ايتمار:كنت في السادسة حينمااصطحبتني امي لعدة جولات في صحراء النقب وهناك تعرفت على عدة موسيقيين الذين اقاموا فيما بعد فرقة " شيبع " , حينها استهوتني كثيراالالات الايقاعية . بعد سنة تقريبااقام سالم درويش , موسيقي وصديق للعائلة دورة لتعليم الموسيقى وهكذا بدات طريقي مع لغة الروح وتعلمت فيهاالعزف على الطبلة (الدربكة), وشجعني سالم كثيرا, فاصبحت العلاقه بيننا اقوى مع الوقت ومن خلال الزيارات العائليه تعرفت على درويش الابن.

في البداية لم تتخلل العلاقه اكثر من سلام ووداع (هاي وباي) واستمرالوضع لفترة معينة حيث كنا صغيرين بالسن واللغة كانت عائقا امام قدرتنا على الاتصال , مع هذا(يبتسم) دائما شعرت بان درويش قريب مني بشكل خاص .

درويش :حتى في البدايه عندما لم تكن العلاقة بيننا قويه شعرت بان ايتمار هو انسان طيب ومليئ بالحب والحياة الامر الذي اشعرني دائما بانه قريب وبان شيئ خاص يجمعنا . مع الوقت تطورت العلاقة بيننا حيث جمعتنا الموسيقى, بدانا العزف عندي في البيت ومن ثم اقمنا فرقة خاصة بنا.

ما هو دور سالم بهذه العلاقه ؟

درويش : ابي دائما حدثني عن ايتمر حيث انه كان معجب بعزفه وباهتمامه بالموسيقى , وكان يشجعنا دائما ان نعزف سويا, يبدو انه علم منذ البداية ان شيئا خاصا سينبع من هذه العلاقه .

ايتمار : سالم كان استاذي الاول , شجعني كثيرا.. انه استاذ بكل معنى الكلمة ولديه المام واسع جدا بالمجال.

علاقتي بسالم فيها الكثير من المشاعر الابويه الامر الذي خلق علاقه مميزه بيننا ومن ثم مع درويش .

متى قررتم اقامة الفرقه ؟

البداية كانت صدفة حيث طلب ابي منا تقديم مقطوعة موسيقية في احدى الحفلات وكانت ردود الفعل مشجعة للغاية , هذا بالاضافه لشعور داخلي عند كلانا اننا معا نستطيع تقديم وتحقيق الكثير، هكذا اقمنا فرقه واسميناها الدراويش.

لماذا الدراويش ؟

اطلقوا علينا هذا الاسم صدفة باحدى اولى الحفلات التي اقمناها فتبنينا الاسم خاصة ان معناه يتماشى مع نوع الموسيقى التي نعزفها والموجهه لكافة الطبقات .نحن نعزف بالات عربية ,بالاضافة لموسيقى زياد الرحباني احد اهم الموسيقيين العرب.

لماذا تعزفون الموسيقى العرقيه وليس العربيه مثلا والتي تعد اكثر شعبية؟

درويش: نحن لا نؤمن بالفن الذي ياتي فقط لان "الجمهور عايز كده" , هذه مشكلة الفن هذه الايام حيث يتعامل الفنانون مع الموسيقى كوسيلة للربح المادي الامر الذي يؤدي على المدى البعيد لانخفاض المستوى الفني, لان السعي وراء المدخول والبيع يبعد الفنانين عن انتاج موسيقى ذات جوده ورقي.

اما نخن فنعزف الموسيقى التي نهوى وليس ما يهوى الجمهور. نحن نجيد العزف ولدينا طاقات واحلام كبيره رغم صغر سننا ونستطيع ان نعطي الكثير .

الم تشعر انك بحاجة لعزف موسيقى من حضارتك الخاصه؟

ايتمار :حتى اليوم لا توجد "موسيقى اسرائيلية" !

تخرج من اسرائيل موسيقى لكنها ليست خاصه بالحضاره الاسرائيليه حتى اليوم لا زلت ابحث

عن هوية خاصه وعن مكان خاص بي .

مع هذا انا اعشق هذه الموسيقى ومتفهم لكون ذلك يثير حفيظة بعض الاشخاص الا اني دائما ارد بانه وبكل بساطه هذه الموسيقى التي احب .

لماذا يثير ذلك بعض الاشخاص ؟

السبب هو الجهل والبعد الاجتماعي بين الثقافتين.

مع هذا لا يمكننا ان نتجاهل بان الاغلبيه من الطرفين رات بالفرقه امر خاصا وجديرا بالاهمية .

كيف يؤثر عليكم الوضع السياسي بالدوله ؟

احيانا عندما اتجول بطرقات القدس واتكلم بالعربية اشعر بان الاشخاص ينظرون الي بطريقة مختلفه , لن اقول بان ذلك لا يزعجني لكنني دائما اذكر نفسي بان اولئك لا يمثلون الا شريحة معينة من الاشخاص.

ايتمار: انا افكر بهذا الموضوع كثيرا واشعر بالحزن الشديد للوضع الامني الصعب في اسرائيل .يجب على اسرائيل ان توقف الاحتلال وعلى الفلسطينيين ان يكفو عن اظهار انفسهم كضحايا .

من اين اتاك هذا الشعور بانهم يحاولون اظهار انفسهم بانه ضحايا ؟

انا لا اعرف ... في محادثاتي مع بعض العرب شعرت انه من الصعب تجاهل البعد بيننا .

تحدثتم فيما بينكم عن علاقة اليهود والعرب في البلاد؟

ايتمار: تقبلنا الموضوع بكل بساطه ولم نشعر اننا بحاجه للحديث بالموضوع .

درويش : انا اعرف ايتمار منذ ١٢ سنه تقريبا والعلاقة بيننا اعمق من كل المشاكل الخارجيه المحيطه بنا .

لكنكم مواطنون في دولة تعيش العديد من المشاكل والحساسيات بين الطرفين ؟

ايتمار: لسنا منقطعين عن الواقع لا استطيع ان اتجاهل بان درويش عربي وانا يهودي لكن الموسيقى تترفع بنا الى مكان نفهم فيه ان افضل لغة للتخاطب هي لغة والحان الموسيقى.

هل ترون انفسكم مثلا للتعايش ؟

ايتمار: لم يكن الهدف من العلاقة بيننا من اجل رسالة من هذا النوع فاللقاء كان عفوي .

درويش: "مع هذا انا لا اؤمن بما يسمونه بالتعايش يكفي ان كل حديثنا اليوم لم تغب عنه كلمتي نحن وهم حتى نشعر بان التعايش هو حلم سيصعب تحقيقه لان ماضينا, ذكرياتنا وكل الامور الصعبه التي نعايشها هذه الايام لا تبشر خيرا "

ماهي رسالتكم ؟

ببساطه نحن نعشق الموسيقى ذات الجوده ونامل بان تفرح موسيقانا جميع البشر .

نريد ان نعزف ما هو جيدونحن جدا مؤمنين بطاقاتنا ومواهبنا على الرغم من خبرتنا المتواضعه ونعزف لهدف الفن الجميل والابداع فقط وليس لارباح مالية .

ايتمار

كيف تعرف نفسك ؟-
انسان,يهودي.
صهيوني؟-كلا.
تل ابيب-ضجه
سالم درويش- معلم قدير
درويش درويش-صديق
جندي-لا اعرف
سلام-حرب
شارون-سياسة
عرفات-حرب
موسيقى-الات ايقاعيه
احتلال-مش انا

درويش :

كيف تعرف نفسك؟
انا انسان وهذا يكفي.
القدس-تعليم
سالم درويش-مثل اعلى
سلام-المسيح
تعايش- لاؤمن بهذا
ايتمر-موسيقى ذات جوده
جندي-تشاؤم
شارون-شر
عرفات-لا بيحل ولا بربط
موسيقى-عالمي الاخر
احتلال-انتفاضه

חומוס ודו קיום

יש בו סידן, אשלג, ברזל, חלבונים וגם ויטמין B3, אבל הערך התזונתי החשוב ביותר שלו הוא ויטמין DK ־ דו קיום. מהמטבח הערבי לפה היהודי.

מאת: מוחמד עבד אלחמיד וחנאן בלאן
צילום: חוסאם חילו

מסעדת החומוס של עימאד בנצרת

חומוסיית סעיד בעכו הוקמה לפני 34 שנים ואם היא הייתה מנהלת את המשא ומתן בין ישראל לעולם הערבי, יש להניח שהשלום היה מגיע לאזור כבר לאחר אכילת המנה הראשונה. מי שמזדמן לשם יכול להבין זאת במו עיניו. המקום הומה אדם. יהודים וערבים מנגבים חומוס ומדברים. אנחנו מקבלים שולחן אותו מפנים ארבעה חיילים הממהרים לבסיסם לאחר חופשה קצרה בבית.

"עכו העתיקה", אומר סעיד, בעל המקום, "היא תמצית הדו-קיום. יש הרבה חנויות משותפות, יש בה אורח חיים המבוסס על כבוד הדדי. כאן, ברגעי שמחה ובעיתות עצב כולם תמיד ביחד. בית אחד לנו ולהם"

- איך הייתה האווירה בתקופת מאורעות אוקטובר?

"לקוחותינו לא עזבו אותנו, אבל אצלי היה מצב רוח רע. הייתי עצוב על כל מה שקורה".

אנו מסתכלים על הלקוחות ורואים ערבים ויהודים יושבים יחד. האם יש כאלה שהתחילו את יחסי החברות שלהם אצלך?

"בטח. במסעדה זו אפשר לראות איך האנשים חיים אחד את השני. אם תסתובבו בשוק בעכו תראו יהודים וערבים, בנמל ובכל המסעדות. לעתים קרובות בא המלצר ואומר לי: "תראה את שני החברים האלה, יהודי וערבי שהשבתי אותם על אותו שולחן בגלל שאין מקום, והנה הם נהפכו לחברים וחזרו ביחד".

האם יש לך שכנים יהודים?

"יש לי 32 שכנים, חלק מהם ערבים והחלק השני יהודים".

איך האווירה בשכונה?

"מצוינת, הולכים לחתונות שלהם והם באים לשלנו. הלוואי שהמצב במדינה יהיה כמו בשכונה שלנו בה אין הבדל בין ערבי ויהודי".

כשיש פיגוע, איך המצב?

"כל דבר שקרה אתמול צריכים לשכוח אותו, וכך כל הלקוחות מתנהגים."

אבי הוא אחד מאותם עשרות סועדים יהודים הפוקדים את המסעדה באותה שעה.

- איך החומוס, אבי?

"עשר. אין יותר טעים מזה".

- איך אתה מרגיש כיהודי בתוך מסעדה ערבית?

"אני מהילדות בעכו. חייתי עם ערבים, גדלתי איתם ואיני מרגיש שום הבדל בין ערבי ויהודי. יש אווירה של כבוד, לא כמו שחושבים בחוץ".

- איך הרגשת בתקופת מאורעות אוקטובר בשנת אלפיים?

"בעכו לא השתנה כלום. נהגתי להסתובב באותה תקופה בשוק ולא חששתי לרגע. היה קצת מתח, אבל תוך יום יומיים הכל נרגע. היו כאלה מחוץ לעכו שניסו להסעיר את הרוחות, אבל הם לא הצליחו. בין אנשים טובים, פוליטיקה אינה מפריעה".

האם יצא לך לבוא עם חבר ערבי לאכול חומוס?

"בודאי. יש לי הרבה חברים ערבים, ותמיד אנו באים לכאן".

גם גמאל דגש מדיר חנא, ומהא, שנולדה בלוד ומתגוררת עתה בארצות-הברית, אינם מחמיצים ביקור בחומוסיות של עכו. העובדה שמדובר במאכל המסמל דו-קיום יותר מכל דבר אחר, מעניקה להם תחושה של נורמליות. מהא אומרת כי "כך צריך להיות בכל מדינת ישראל." היא מכירה יהודים אמריקאים רבים התומכים בפלסטינים ובערביי ישראל וסבורה כי עם חומוס או בלי חומוס, קירוב הלבבות הוא הכרחי.

אלי, מתל אביב, אינו מוותר אף פעם על חומוס בדרכו לצפון. בפעם האחרונה, בגלל תפוסה מלאה במסעדה, הוא חלק שולחן עם קבלן בניין ערבי והפך לידידו בתוך דקות ספורות.

- מה דעתך על דו קיום בין יהודים וערבים?

"דו קיום? כן, למה לא, אני חבר של הרבה ערבים ביפו, מבקר אותם בביתם והם מבקרים אותי. להערכתי 90% מהיהודים ו90% מהערבים מבקשים שלום, מחפשים לחיות בשלום, ומעוניינים רק בפרנסה לילדים ובחיים טובים".

מחמוד מסכנין רגיל ללקוחות יהודים רבים המגיעים לעירו מידי יום, אולם הופתע ממספרם הגדול בעכו. "לדעתי זוהי תופעה מבורכת והיא מועילה לכלכלה הישראלית. ערבים קונים אצל יהודים ויהודים קונים אצל ערבים. כך צריך להיות".

- האם יש לך חברים יהודים?

"אני בוגר אוניברסיטת חיפה בה למדתי עבודה סוציאלית. במהלך שנות לימודיי פיתחתי יחסי ידידות וקירבה עם כמה סטודנטים יהודים. בהתחלה חששתי מזה, חשבתי שיהיה בלתי אפשרי להסתדר עם יהודי, אבל כשהכרתי אותם טוב יותר, גיליתי את ההיפך".

- האם אתה עדיין שומר על הקשר בינך ובינם?

"כן, כבר סיימתי את לימודיי לפני שנתיים והם עדיין מבקרים אותי. בכל ביקור הם מבקשים שאמי תכין להם אוכל. הם מאוד אוהבים את המטבח שלנו"

- מה? באים לאכול והולכים?

"בטח שלא. אנו אוכלים ומדברים. האמת היא שתמיד הם מסייעים לי במידת הצורך".

ובכן, זוהי הנוסחה: מכניסים גרגירי חומוס אל תוך סיר מים ומרתיחים אותם לחצי שעה. טוחנים את החומוס ומוסיפים לו שן שום, כפית מיץ לימון, קצת מלח וכוס טחינה. מערבבים ומקבלים דו-קיום. אוי, הלוואי וזה היה כל כך קל.

عيش وحمص.. وتعايش كمان

ما احوج الناس الى رفرفة عذبة تنطلق من يدي الانسانية المجيدة المتأصلة فينا كبشر, الا ان الواقع المأساوي المرير الذي يجوب طيات احلامنا قد سرق من عديدنا الايمان بان هناك ما زالت اياد متصافحة, وقلوب واسعة, تتعايش فيما بينها غير آبهة للعرق, للدين, والانتماءات... للون .. للحجم والصور..

تقرير محمد عبد الحميد وحنان بلان
تصوير حسام حلو

ما احوج الناس الى رفرفة عذبة تنطلق من يدي الانسانية المجيدة المتأصلة فينا كبشر, الا ان الواقع المأساوي المرير الذي يجوب طيات احلامنا قد سرق من عديدنا الايمان بان هناك ما زالت اياد متصافحة, وقلوب واسعة, تتعايش فيما بينها غير آبهةً للعرق, للدين, والانتماءات... للون .. للحجم والصور..

بعد تناول هذه الوجبه المتواضعه والدسمه نشعر بالشبع بسبب ما تعطيه من قيمه غذائيه كبيره في محتوياتها.فهو يحتوي على الحديد وفيتامين b ٣ .ومناسب لمرضى السكري. واذا اضفناه للطعام بشكل دائم فهو يساعد على حل مشاكل الكولسترول وبعض الاورام السراطانيه. حتى الان تحدثنا عن الوظيفه الهامشيه للحمص ولا نبالغ حين نقول هامشيه فهو يلعب دورا مركزيا في حياتنا,فوجبة الحمص تعتبر "الجسر الاهم" بين اليهود والعرب في اسرائيل...من المطبخ العربي الى الفم اليهودي.والان وبعد فشل رجال السياسه تعالوا بنا نفعل هذا بانفسنا تعالوا بنا نتعرف الواحد على الاخر,ونسامح احدنا الاخر,تعالوا بنا نحاول ان نكون اصدقاء.

طاولة المفاوضات جاهزة ,وهي منتشرة في مطاعم البلاد .في يوم الاربعاء الماضي قمنا بزيارة مطعم حمص سعيد في عكا (بتعرفوه...) كان علينا الانتظار حتى تفرغ احدى الطاولات ,نظرنا من حولنا وجد نا المطعم يعج باليهود والعرب على حد سواء والجميع منشغل بالاكل والكلام.

بعد دقيقتين طلب منا النادل الجلوس بجانب احدى الطاولات بعد ان فرغ منها مجموعه مكونة من اربعة جنود .

لحظة واحدة وامتلات الطاولة بالحمص والفول والمتبلات, وصوت الملاعق يداعب الصحون, والكلام مسترسل من ثنايا المكان , والحديث بين الناس داخل المطعم, اشبه بزمزمة خلية نحل.. . الا ان العسل مع احترامنا الشديد له فهو ليس عسلا .. اذ سرعان ما دبّ بنا النعاس والكسل ! لولا كأس الشاي التي احضرها النادل لتدبّ فينا من جديد النشاط والحيوية. وهذا صاحب المطعم : السيد سعيد ابو بكر من عكا , يقف متواضعا في انتظار حديثنا معه, ويجيبنا عن كم من اسئلة قد طرحها طاقمنا عليه :

هل كان لديك زبائن يهود منذ بدأت العمل في المطاعم؟

نعم , وحيثما تسير فان السوق مليء باليهود والعرب وهم بدورهم من زبائننا الدائمين في هذا المطعم ، ولليهود في عكا العديد من المحال التجارية حيث يشارك الواحد منا الاخر في افراحه واتراحه , ودائما نحن موحدون .

هل نستطيع القول : ان الصداقة بين العرب واليهود هي وليدة المطعم ؟

اكيد. وفي المطعم يمكنكم رؤية الناس ومعايشتهم فيما بينهم , وتجوالكم في السوق يلقي المزيد من الضوء على العلاقات الطيبة بين العرب واليهود في عكا, وعلى وجه الخصوص بامكانكم رؤية ذلك ايضا في المطاعم والدكاكين والميناء.... ولا اخفي عليكم انه في كثير من الاحيان جاءني النادل وقال انظر الى هذين الصديقين يهودي وعربي، علاقتهما توطدت حينما اجلستهما جنبا الى جنب في الماضي لقلة الاماكن الشاغرة. وها هما اليوم اعز الاصدقاء والمطعم اصبح جزءا من صداقتهما.

هل لديك جيرا ن من العرب واليهود؟

في الواقع لدي عشرات الجيران ما بين عرب ويهود , وكلنا نعيش في حارتنا كالاخوة نذهب الى افراحهم ويشاركوننا افراحنا، وحبذا لو يكون هذا الوضع بين كل العرب واليهود في الدولة.

بعد شكرنا للسيد سعيد ابو بكر توجهنا الى افي الذي كان قد انهى طعامه للتو وسالناه كيف كان الطعام؟

الحمص ممتاز. ولا الذ .

كيف هي علاقتك مع العرب في المدينة؟

علاقة احترام متبادل , ولا اشعر بالفرق ، وجدير بالقول ان الجو ليس كما تشعرون من الخارج ، ببساطة يجب التقرب والتعرف على الطرف الاخر وبعد ذلك يتم الحكم عليه ، وحينها فقط تصبح القضية عادلة.وخاصة انك تعيش مع انسان ، ومن غير المعقول ان تفكر بجنسيته عربيا او يهوديا .. ويبقى الامر صعبا للعديد ممن لا يعيشون مع عرب ! وعلى العكس فانني اقول للجميع اذا حاولت واقتربت فسوف تكتشف كم كنت مخطئا بشعورك وتفكيرك عن العرب.

في هذا الوقت استمر المطعم باجتذاب الرواد فالتفتنا الى زاوية اخرى حيث يجلس السيد جمال دغش من ديرحنا وسالناه: **ما الذي دفعك لزيارة هذا المطعم بالتحديد؟**

الحمص الشهي , والجو الممتاز والمريح هم الدافع لمجيئي.

ما مدى شعورك حينما وجدت عربا ويهودا في المطعم ؟

*انا سعيد جدا ، واتمنى ان يدوم هذا الجو الذي يميز المكان عن جميع الاماكن في الدولة .

ضجيج الوافدين " الناعم " الذي اعتدنا عليه في المطعم يعتبر بالاساس جزءا من الجو الحميم ، واخذنا هذا الجو الى سيدة ارتادت للمطعم ، سائلين اياها عن هويتها :

اسمي مها , زائرة من الولايات المتحدة ، اصلي من مدينة اللد وانا هنا في زيارة للمطعم .

ما رايك بهذا الجو ؟

رائع .هكذا يجب ان يكون في كافة انحاء البلاد .

وتوجهنا للسيد محمود ابن سخنين, مرحبين به وسائلين عن وجبته في هذا المطعم؟

في الحقيقة انا لا اكل الحمص عادة , ولكن اليوم خطر ببالي , فسافرت الى عكا خصيصا من اجل ان اكل وجبة الحمص , ربما جاء بي القدر من اجل ان التقي بكم .

تعليقك حول ارتياد الكثير من اليهود لهذا المطعم ؟

في الحقيقة, فوجئت جدا من هذا الوضع , في سخنين ياتي بعض اليهود الى مطاعمنا ولكن ليس بهذه الكمية ,وهذا امر جيد , ويساعد على تحريك السوق.

هل يوجد لديك اصدقاء يهود ؟

منذ سنتين انهيت تعليمي في جامعة حيفاوخلال سنوات تعليمي طورت علاقات صداقة وتقارب مع عدد من الطلاب اليهود, في البداية كنت حذر من هذا الامر . , كنت اعتقد انه من المستحيل التفاهم مع اليهودي, ولكن عندما تعرفت عليهم جيدا اكتشفت العكس .

لا يختلف اثنان ولا ينتطح عنزان ، ان مشاكلنا كاقلية عربية فينا ما تكفينا ، وحتى السياسات والتعامل مع المؤسسات عجزت لتحقيق كل المطلوب ، او اقل من الحد الادنى .... ولكننا لا ننكر ان عكا بعتبة سوقها ، وتعايشها المشهود بين الشعبين تعتبر مثلا يجب ان نلتفت اليه ، علِّ هذا الجو يكون بادرة خير ومفتاح لمن لم يؤمن بتحقيق التعايش بين اليهود والعرب.

وفي النهاية نذكركم بوصفة اعداد وجبة الحمص ...

اولا نحضر حب حمص ثم نضيف المادة التي تطرى حباته , نغليه ثم نطحنه , نضيف سن ثوم, عصير الحامض , القليل من الملح و الطحينة.

صحتين والف عافية.....

אהבה אסורה

אם חשבתם שנישואי תערובת מזמינים צרות בין ערבים ליהודים, אז מה תאמרו על אותו זוג מוסלמי-נוצרי שקיבל מקלט בבית יהודי והכול בשל רצונו להתחתן זה עם זו למרות התנגדות בני המשפחה?

מאת: אבו אלנסים וחאזם אבו אל הייגא
צילום: אורית רוזנברג

הנא הייתה אז בת 25, בחורה יפה ומושכת העובדת במשרד רואה חשבון אליו נהגה ללכת ברגל. הופעתה החיצונית לא נעלמה מעיניהם של צעירים מקומיים רבים, אולם עבור עאהד, שעסק בעבודות עפר ממש ליד ביתה, הייתה זו אהבה ממבט ראשון.

בתחילה הוא הסתפק בשיגור מבטים ארוכים לעברה, אולם בהמשך לא הצליח להתאפק והחל לחזר אחריה במרץ. הוא השתמש בקסמו האישי, פנה אליה בדברי שירה, העלה תשבחות ליופיה, אך היא בחרה להתעלם ממנו לחלוטין. שישה חודשים התנהל מסע הכיבושים של עאהד, אולם ללא הועיל. הוא ניסה שיטות חדשות לרכוש אל ליבה, אפילו ביקש ממנה ייעוץ כביכול בענייני מס, אולם היא התייחסה אליו כאילו היה אוויר. כאשר לא יכול יותר לשאת את ייסוריו, התוודה בפניה על אהבתו אליה וביקש את ידה. הנא הגיבה בבוז "אבל אתה מוסלמי ואני נוצריה"!.....

עאהד לא הופתע מתגובתה וסירב לוותר. "הרי אפילו אחיך התחתן עם מוסלמית!". הויכוח ביניהם עלה לטונים גבוהים שנמשכו שנתיים נוספים במהלכם חלה התקרבות בין השניים. הם נהגו לראות האחד את השנייה מידי פעם, אך את סיפור הקשר שלה לא סיפרה נהא להוריה. כאשר בסופו של דבר העיזה לספר להם על הרומן המתפתח, הם דחו את הרעיון על הסף. "שמוסלמי יתחתן עם הבת שלי?!, לא יקום ולא יהיה", החליט האב.

נהא ידעה שלפניה מאבק ממושך בו יהיה עליה להיאבק בכל המחסומים הדתיים והאתנים האפשריים. כאשר ידעה שהתאהבה הבינה כי נקלעה למבוי סתום ואפילו חלפו בה הרהורי התאבדות. משפחתה, שהייתה מודעת למצבה, חששה לשלומה והקפידה להפקיד עליה שמירה כדי למנוע ממנה לראות את חברה. נהא נהגה לראות את עאהד בסתר, בתואנה כי היא הולכת להיפגש עם חברותיה. משפחתה דחתה אפילו את נכונותו של עאהד להתנצר כדי לשאת אותה לאישה, אמה סירבה להחליף עמה מילה.

עד שהגיע היום בו נהא עצמה הודיעה לעאהד כי היא מוכנה להתחתן אתו. היה זה באחת מאותן פגישות מחתרתיות שנהגו לקיים. הוא היה בהלם מוחלט. שנים רבות של סיוט ממושך, אמר לעצמו, הגיעו לסיום. הוא ביקש עזרה מחבר וזה הבטיח לו מקלט בבית יהודי בעיר שלומי הסמוכה לגבול הצפון. השניים נעלמו מבתיהם והתחתנו בהסכם בלתי פורמאלי. הוריה של נהא פנו למשטרה וכל בני משפחתה חיפשו אותה בכל האזור. עשרים יום של חיפושים לא נשאו פרי והזוג הצעיר פנה לבית המשפט בעיר עכו כדי להסדיר את יחסיהם בפני שופט.

אך הדרמה הזאת אינה מסתיימת כאן, מישהו ידע על הופעת הזוג בבית המשפט והודיע מבעוד מועד למשפחה. הורי הצעירה הגיעו מיד לבית המשפט וניסו להתנקש בחייהם. השופט אלקאדי הספיק להבריח אותם דרך הדלת האחורית של חדרו, שלא נפתחה שנים רבות, והנא שבה לזרועות המשפחה היהודית המאמצת שלה. התקרית הזאת חזרה על עצמה פעם נוספת בבית-המשפט. השופט והמשטרה חששו כי הנא עלולה להירצח בשם הרצון לשמור על "כבוד המשפחה" והחשש לשלומה הבריח אותה למקום מסתור בכפר אל מזרעה, ליד נהריה. שם מחליטה הנא להתאסלם ולהתחתן עם בחיר לבה כדת מוחמד.

כל זה קרה לפני תשע שנים. הקשר בין הנא לבין משפחתה נותק. לפני שלוש שנים, בזמן שאושפז בבית-חולים, ביקש אביה לראות את בתו ואפילו פגישה זו נערכה ללא ידיעת האם שלא סלחה לבתה עד עצם היום הזה. גם העובדה שלהנא יש כבר שתי בנות המבקשות להכיר את סבתן ולמרות שביקשה את סליחת הוריה, מסרבת האם לראות את פני בתה. הרקמה המשפחתי נפרמה, אולם האהבה ניצחה.

הנא ועאהד סיפור אהבה (כמעט) בלתי אפשרי

בין האסלאם והנצרות היה מאז ומתמיד קשר היסטורי שהיה מבוסס על כבוד הדדי מאז הופעתו של הנביא מוחמד שהקפיד לבקר את בני השבט נופאל הנוצרי והכומר הנוצרי אלבוחירי. שתי הדתות, כמו היהדות, מאמינות באל אחד, אמונה שחיזקה במשך כל השנים את החיבור ביניהן. מוחמד עצמו התחתן גם עם נשים לא מוסלמיות. אחת מהן הייתה מריא אלקובטיה. בהגירה הראשונה ביקש הנביא מהמהגרים לפנות לאלנג'אשי הנוצרי באתיופיה, כדי שהאחרון יבטיח להם מקלט מפני הכופרים ועבדי הנוודים. עובדה זו מעניקה משנה תוקף לאותה מערכת יחסים הדדית בה סגנו של סלאח אל דין היה עיסא בן הדת הנוצרית. היה זה הגיבור השני, אחרי סלאח אל דין אל איובי, במלחמתו של האיסלם נגד האירופים שכבשו את ירושלים במסעות הצלב. דו קיום נוצרי-מוסלמי היה אפוא מושרש עמוק בתוך תולדות האזור למרות ניסיונות, לא מוצלחים בדרך-כלל, לסדוק אותו. מעניין, אבל מנהיגים ומשכילים נוצרים לחמו לצד המוסלמים הערבים נגד התורכים.

قصة حب شبه مستحيله

اذا اعتقدتم بان الزواج المختلط يسبب مشاكل بين العرب واليهود, اذآ ماذا عن الزوج المسلم- المسيحي الذي ا لتجأ لبيت يهودي ليؤمن له تحقيق أمله في الارتباط بالرغم من معارضة عائلاتهم.

من ابو النسيم وحازم ابو الهيجا
تصوير: اوريت روزنبرج

هناء ابنة الخامسة والعشرين, شابة يافعة جذابة تعمل في مراقبة حسابات تذهب اليه راجلتآ. ظهورها الجذاب ترك أثرآ كبيرآ في عيون الشباب وأيضآ عاهد الذي عمل في الحفريات بجانب بيتها, كان حب من أول نظرة. في البداية اكتفى بارسال نظرات اعجاب, لكنه لم يستطيع تمالك نفسه وبدأ بمطاردتها. قد استعمل جاذبيته لتعبير عن شدة اعجابه بجمالها الفتان, لكنها تجاهلته كليآ. ستة اشهر حاول عاهد في كسب قلبها وحبها بشتى الوسائل لكن دون فائدة. بالرغم من طلبه في استشارة لاسترجاع الضرائب, لكنها عاملته بسراب وتجاهل. عندها لم يستطيع تحمل عذابه حتى إعترف

من قصة عاهد وهناء هنالك جماعات من الطرفين الذين عندهم تحفظات من هذه العلاقة رغم التاريخ المشترك.

لها بحبه وطلب يدها. هناء وبإزدراء كامل ترد عليه قائله: » أنت مسلم وأنا مسحية!......». عاهد لم يتفاجئ لردة فعلها قائلآ: » كيف أخاك تزوج بمسلمة!».وإحتدم الجدل فيما بينهم ومرت سنتان إضافيتان خلالهما تمت مصالحة وتودد بينهما وإعتادا على اللقاء, لكن هناء لم تخبر أهلها عن علاقتهما. أخيرآ عندما تجرأت على إخبار أهلها عن قصة حبها, رفضوا ذلك رفضآ قاطعآ. حيث قال الاب أن تتزوج بمسلم شيء مستحيل. هناء علمت علم أليقين بأنها على مواجه ضارية بحواجز طائفية وعرقيه. عندها أدركت أنها وقعت في شباك الحب وعرفت أنها أمام طريق طريق مسدود لدرجة أصبحت تفكر بالانتحار. عائلتها التي عرفت حالتها, بدأت تخشى على سلامتها وحتى بدأت في تشديد ألحراسة عليها لمنعها من مقابلة صديقها.إعتادت مقابلته في الخفيه, مدعية أنها كانت تذهب لملاقات صديقاتها.

عائلتها رفضت إستعداده لاعتناق الديانه المسيحيه ليتزوج بابنتهم, الام رفضت أن تنبث بشفه كلمة مع إبنتها.

في أحد أللقات االسريه بين ألاثنين أعلمت هناء عاهد أنها على إستعداد أن تتزوجه. عاهد ذهل للامر. قائلآ لنفسه: إنتهت سنوات ألعذاب الطويله التي عاشها, توجه لصديقه بطلب المساعدة الذي بدوره أمن لهم ملجأ لدى عائلة يهودية في مدينة شلومي على الحدود الشمالية. لقد غاب الاثنان عن بيوتهم وتزوجوا »زواج عرفي*, وعندها توجه أهل هناء للشرطة ولكل أفراد عائلتها بالمساعدة في البحث عنها في كل المنطقة. يستمر البحث عشرون يوم دون جدوى والزوجان الشابان يتوجهان للمحكمة في مدينة عكا لترتيب ألأمر لكن الدراما لم تنتهي هنا. أحد الحاضرين في المحكمة يعلم أهل الفتاة بالأمر. وللتو يصل أهل ألفتاة ويحاولون التعرض لها. لكن القاضي يتمكن من تهريبهما عن طريق الباب الخلفي لغرفته, الذي لم يفتح منذ سنوات عدة, وتعود هناء الى أحضان العائلة اليهودية. هذه الحادثة تعود على نفسها مرة اخرى في المحكمة الحاكم والشرطة خشيوا من إمكانية قتل هناء على خلفية شرف العائلة.

خوفآ على سلامتها قد فروا بها لمكان سري في قرية المزرعة المجاورة لمدينة نهاريا. هناك تقرر هناء بأن تسلم وتتزوج ممن إختاره قلبها. كل هذا حدث قبل تسع سنوات. العلاقة بين هناء وأهلها قطعت. قبل ثلاثة سنوات عندما والدها يتلقى العلاج في المستشفى, طلب رؤيتها دون علم والدتها التي لم تغفر لابنتها حتى هذا اليوم. هناء أصبحت والده لطفلتين أ رادتا التعرف على جدتهما, رغم طلب السماح من أهلها الأم ترفض رفضآ قاطعآ رؤية وجه إبنتها.

هكذا يتمزق الرباط العائلي أ مام قوة الحب.

بين الاسلام والمسيحية علاقة تاريخية وثيقة راسخة على أسس الاحترام المتبادل منذ ظهور النبي محمد (صلعم), دأب على زيارة أبناء سبط نوفل المسيحي والراهب البحيري. الديانتان واليهودية تؤمنان بإله واحد. هذا ألأيمان يرسخ التواصل بينهم. الرسول تزوج بنساء غير مسلمات, مارية القبطيه واحدة منهم.

التعايش المسيحي الاسلامي متجذرآ رغم محاولات, عادة غير ناجحة, لشقه وتمزيقه. من الجدير بالذكر أن قادة ومثقفين مسحيين حاربوا الى جانب المسلمين العرب ضد الاتراك.

كثيرون منهم اعدموا على ايدي جنود الاتراك.

المسيحيون كانوا اول من حافظوا على اللغة العربيه كونهم اصحاب ثقافة عاليه إكتسبوها في الكنائس والأديرة. هذه الثقافة أدت بهم أن يقودوا الصراع العربي ضد الاحتلال البريطاني. أشهرهم: إميل حبيبي, سهيل نصار, توفيق زياد, حنا نقارة. زعماء آخرون قادوا الصراع العربي بشكل عام وفي البلاد بشكل خاص. التعايش يتحقق على الصعيد الإجتماعي. الزيارات في المناسبات السعيدة والحزينة أصبحت أمرآ إعتياديآ. في قرية عبلين في الجليل على سبيل المثال, تم توحيد أعياد الطائفتين. ولكن كما رأينا

من قصة عاهد وهناء هنالك جماعات من الطرفين الذين عندهم تحفظات من هذه العلاقة رغم التاريخ المشترك.

لكن التوتر القائم أدى إلى هجرة عدد كبير من المسيحين, واولائك الذين بقوا يصارعون صراع البقاء حيث يحاولون ألتأقلم مع الاخرين. ولكن هذه الصراعات تبقى مكمونه تحت سطح الارض, الأحزاب العربية القومية الوطنية تبث الإ نسجام والطمانئينه وحتى الحركة الإسلامية التي غالبية أعضائها مسلمين متزمتين, تدعو لتعاون مع أبنأء الطائفه المسيحيه. ولكن من ناحيه أخرى هم يحاولون فرض رأيهم على الاخرين.بشكل عدواني لتحقيق افراد مصالحهم الشخصية. في الفترة الأخيرة أكثروا من الظهور في شتى وسائل ألإعلام. حيث هدفهم المثل العربي:* خالف تعرف*

انتخب رامز جرايسي المسيحي رئيسآ رغم ان المسلمين يشكلون سبعين في المائة من سكان البلدة.

شفاعمرو أيضآ مدينة مختلطه رئيس البلدية جبور جبور تصدى امر السلطات بإبعاد المسلمين من البلد عند قيام الدولة. ولولا معارضته لما بقي مسلمآ واحدآ في شفاعمرو. هذا الموقف منحه شرفآ عظيمآ على الصعيد المحلي والقطري.

الإنتداب البريطاني حاول إشعال الفتنه الطائفيه وخلق صراع بين العرب المسلمين وإخوتهم العرب المسيحين. لكن القائد المسلم المعروف بإسم عز الدين القسام الذي وحد الصفوف ضده بشعاره المعروف: » الدين لله والوطن للجميع*, حقيقة أن هذا التعايش مركب قد أثبت نفسه عبر السنوات وواجه تحديات جمة. رغم ذلك لا يمكن تجاهل بعض ألأمور التي تعكر صفوة العلاقات بين الطائفتين. واحد من هذه ألأمور الزواج المختلطة كما في القصة التي أمامنا. تخوف بعض العائلات من وقوع هذه ألأمور يؤدي بهم للمهاجرة لأماكن أكثر أمنآ وهدؤ. لكن هناك ازواج عديدة إختارت التحدي . على سبيل المثال هناء وعاهد اللذان يحاولان العيش بشكل آخر بسعادة وهناء.

הנא ועאהד סיפור אהבה (כמעט) בלתי אפשרי

מר דו-קיום

מאת : רשא סלאמה ויניב בנימיני
צילום: אורית רוזנברג

דומה כי אין בישראל אדם המייצג את השאיפה לקירוב לבבות יהודי-ערבי כמו זוהיר בהלול. קשה גם לתאר דמות ערבית אחרת האהודה על הציבור היהודי יותר ממנו. לעתים קרובות מתעוררת התחושה כי אם הדבר היה תלוי בו, המדינה כולה הייתה הופכת מזמן למובלעת של שפיות במזרח התיכון כולו. אולם זוהיר, המעביר במכללת "עמק יזרעאל" סדנה בשם "ספורט ותקשורת", אינו פוליטיקאי. הוא עיתונאי-שדר שהפך להיות במהלך השנים לאחד מסימני ההיכר של המדיה הישראלית. בביתו, בעיר המעורבת עכו, שוחחנו עמו כמעט על כל דבר אפשרי.

כיצד החל תהליך החיבור שלך בתוך המדיה הישראלית ומדוע בחרת דווקא במדיה הישראלית היהודית ולא במדיה הישראלית הערבית?

"נתחיל מהסוף. נכנסתי גם לחברה הערבית, כלומר הלכתי בשני קווים מקבילים. ניסיתי לממש את עצמי בחברה הערבית כלפיה יש לי מחויבות מאוד רבה כאיש תקשורת. מצד שני, תמיד בקו המקביל ניסיתי ליצור, לפחות ביני לבין עצמי, איזשהו דיאלוג עם הצד הישראלי היהודי. בעיקר מתוך אמונה שמעמדי יכול להוביל לאיזו שהיא השפעה, ואני מתכוון לעובדה שאני בתור איש תקשורת התחברתי לציבור היהודי דרך שידורי ספורט".

כיצד התבצע החיבור שלך, לדעתך, עם הקהל היהודי ועם הקהל הערבי כאשר עבדת במדיה הישראלית?

"אין קשר. שידורי הספורט אפשרו לי לנהל ולהתקבל בחברה היהודית כדבר ראשון. החיבור הזה אפשר לי לנהל את הדיאלוג המאוד חיובי עם הצד היהודי. כמובן שבאתי מתחום הספורט שהוא אהוב על הציבור היהודי. זה סילק הרבה מחסומים ואיפשר לי להתקבל כערבי בתוך החברה היהודית. אני מעורב רבות כמעט בכל רבדיה של החברה היהודית. אני בעצם מגלם את כל הסוגיות הקשות ביותר בדיון הזה. ולא רק בספורט, אלא גם את הקיום והדו-קיום, את השוויון ואת היהדות של המדינה. העובדה שאני מקובל דרך הספורט, מאפשרת לי לנהל את הדיאלוג הישיר ביותר עם הציבור היהודי.

האם לדעתך אתה בעל השפעה כלשהי, בתור אדם ערבי שעובד הרבה שנים במדיה הישראלית?

"מצדי ההשפעה היא מוסרית, כי אף אחד לא יכול להשליך על הכלל. אבל אני חושב שצריך אורך נשימה ולאט לאט ניתן להשפיע ולעשות משהו. אני לא יכול לחולל מהפכה, אבל כל אחד מאיתנו יכול לשנות מעט בסביבתו. מצד שני אני מגדיר את המדינה כמדינה אתנו-קרטית: היא בעצם נותנת ביטוי מאוד חזק לאתניות שלה, ליהדות שלה ולדת שלה, ומתוך זה היא דמוקרטית. אבל היא דמוקרטית בעיקר כלפי הרוב, ופחות דמוקרטית, אם נשתמש בלשון עדינה, כלפי המיעוט. ישנה חרדה קיומית לאתניות היהודית מצד הערבים ולכן לא תמיד מתממש עיקרון השוויון כלפי הערבים. ברגע שאתה נותן יותר דמוקרטיה, ביטוי עצמי וכוח לכללי המשחק הדמוקרטי, אתה מבין את האיום הקיים ולכן אתה מבקש להרחיקו."

אתה חושב שערביי ישראל הם חלק מהתרבות הישראלית היום?

"לא, הערבים הם בשולי השוליים. הערבים עוד לא נכנסו לתרבות הישראלית ובכלל אינם קיימים בתוך כללי המשחק הישראלי."

בתור אחד שגר בעכו לצד יהודים, האם לדעתך החיים המשותפים בין יהודים לערבים משקפים מצב דו-קיומי?

"השכן שלי הוא יהודי ואני לא מחליף אותו בשום שכן ערבי אחר, כי אין חזק יותר מאשר ההרגל. ברגע שאני מתרגל אליך ולהפך, אני מייצג תסמונת של קשר מסוים שנוצר עם הזמן."

איך כל אחד מכם מקבל את השני?

"למרות שאני ערבי הוא מקבל איתי כפרט אבל לא מקבל את כל הערבים. לדעתי, הוא לא יקבל את הערבים האחרים מכיוון שהערבים יכולים להוות איזשהו איום על יהודתה של המדינה שלו, על שליטת הרוב היהודי בה ועל הביטחון שלה."

במקרים קשים, כמו פיגועים למשל המחזקים את העימות הערבי-יהודי, איך אתם כשכנים משני לאומים שונים, מתמודדים עם האירוע, האם אתם מנהלים דיונים על אותם פיגועים או מעדיפים שלא?

"צריך אורך נשימה ולאט לאט ניתן להשפיע ולעשות משהו. אני לא יכול לחולל מהפכה, אבל כל אחד מאתנו יכול לשנות מעט בסביבתו."

"מצדי אני מתחמק מסוג דיונים זה בגלל האבל האנושי, כי לפעמים כשהדם ניגר ושום דבר לא מצליח להעלים את גודל הטרגדיה, קשה לנו להתמודד. אבל לפעמים אנחנו כן מנהלים דיונים. אם השכן שלי נכנס אליי הביתה, למשל, להביא לי כוס קפה ויש שידור טלוויזיוני חי ממקום פיגוע, הרי בוודאי שמדברים על זה. אבל אני עצמי לא אוהב לנהל דיונים מסוג זה."

במקרה כזה, אתם מנסים להיכנס לעומק הבעיה, בתור בני אדם או בתור ערבים ויהודים?

"לפעמים כן ולפעמים לא, כי בעצם הבעיה קיימת בין שני הצדדים ואם תנסה להיכנס לעומקה, אתה תגיע למבוי סתום, משום אי אפשר למצוא פתרונות ברמה האישית. זהו תחום הטיפול של מדינה לפני שהוא הופך עניין לאנשים."

האם אתה סבור שהמערכת הפוליטית מפעילה עלינו את השפעתה כבני אדם הן כיהודים והן כערבים?

"מצדי קשה לעשות הפרדה בין שני הדברים, כי כל דבר בפוליטיקה משפיע עלינו כבני אדם. אבל אנחנו יכולים להמשיך לחיות אחד ליד השני. בסופו של דבר אם תבוא אליי עוד עשרים פעם, אמנע מלהיכנס לסוגיות שכאלה. לי יש אינטרס שהשלום האישי ביני לבינך יביא לאחדות של הבנה בשני הצדדים. העניין הוא לא בזה שאני והשכן שלי חיים בסדר, אלא בצורך שכל אזרחי המדינה משני הצדדים יחיו כמו שאני והשכן שלי חיים."

האם אתה מרגיש שאתה מקבל את מה שאזרח יהודי מקבל?

"לא. העניין הוא לא אישי. זה עניין כללי. אני הצלחתי לממש חלומות יותר מאנשים אחרים, והגעתי לפחות למה שאני רוצה. אבל אם תיכנס לעכו העתיקה אתה תמצא עוני, רעב, סמים, כמעט את הכול. זה נובע לדעתי ממצב בלתי אפשרי של חיים. לקבל זכויות זה לקבל אותנו קודם כשותפים ולא כאויבים."

כיום, משחקים ערבים בנבחרת ישראל בכדורגל, כיצד לדעתך שילוב זה מחזק את הדו-קיום?

"הספורט הקדים את כל תחומי החיים מבחינת הדו-קיום. במהלך אירועי אוקטובר 2000 כל השחקנים היהודים קיבלו את השחקנים הערבים ולא ייחסו להם את מה שקרה בעימותים. הספורט, למשל, אפשר לספורטאי יהודי להיכנס לכפר-קאסם באותה עת, ותושביו התייחסו אליו כבן אדם לא כאויב ויהודי. הספורט הוא אחד הצדדים שמחזק אמונה מסוימת בקשר שבין ערבים ויהודים."

הראיון הזה יופץ ברחבי העולם , הן ברשות הפלשתינית והן ברחבי אירופה וארה"ב. אתה מעוניין להעביר איזשהו מסר לאותם קוראים לגבי הנושא של הדו-קיום במדיה הישראלית?

"אני רוצה לפנות אליכם כדי שתהיו שליחי הרצון הטוב. תהיו האנשים שיעשו את הדרך בצורה אחרת וינהלו את הדיאלוג בצורה אחרת, שינסו לחזק את הקשר כדי לשמוע וגם להשמיע. חשוב שתדעו שאתם השכבה המשכילה, שכבה עם פחות משקעים ויותר עם כלים שיאפשרו לה ליצור איזהשהו דיאלוג חשוב יותר. אתם הסטודנטים המשפיעים על העתיד. אז הדו-קיום לא יישאר רק כדיו על נייר, אלא גם ילווה במעשים את היכולת לשפר את המצב הקיים במדינת ישראל."

مستتر تعايش

إعداد: رشا سلامة, ينيف بن-يميني
تصوير: اوريت روزنبيرج

يسود الاعتقاد انه لا يوجد في إسرائيل فرد يمثل الطموح للتقارب العربي-اليهودي مثل الصحافي زهير بهلول. من الصعب العثور على شخصية عربية أخرى مرغوبة لدى الجمهور اليهودي أكثر منه. زهير, هو صحفي-مذيع لامع اصبح مع مرور السنوات احد الرموز المعروفة بالإعلام الإسرائيلي. في بيته, في مدينة عكا المختلطة, التقينا زهير,وكانت لنا معه ساعة من " الدردشات " حدثنا خلالها عن كل شيء وبداية توجهنا له بالسؤال

كيف بدا تواصلك داخل الإعلام الإسرائيلي, لماذا اخترت بالذات الإعلام الإسرائيلي اليهودي وليس الإعلام العربي؟

" أود أن أبدا من النهاية حيث عملت في اتجاهين متقابلين. حاولت أن احقق ذاتي في المجتمع العربي الذي التزم تجاه قضاياه وحقوقه كرجل إعلام . ومن جهة أخرى حاولت أن اخلق, على الأقل, بيني وبين نفسي حوارا مع الجانب الإسرائيلي اليهودي. في الأساس من خلال إيماني بان مكانتي تستطيع أن تعكس نوع من التأثير, اقصد بذلك عملي كإعلامي وتواصلي مع الجمهور اليهودي عن طريق البث الرياضي.

كيف طبق هذا التواصل, حسب رأيك, مع الجمهور اليهودي ومع الجمهور العربي عندما عملت بالإعلام الإسرائيلي؟

" لا علاقة. البرنامج الرياضي أتاح لي الفرصة لدخول المجتمع اليهودي كعامل أول.هذا التواصل أتاح لي الفرصة أيضا لإدارة حوار ايجابي مع الجانب اليهودي. طبعا من خلال المجال الرياضي المحبوب لدى الكثيرين منهم. وهذا ساعد في تلاشي الحواجز وقبولي كعربي بالمجتمع اليهودي. أنا منخرط بكل جوانب المجتمع اليهودي, ليس فقط في الرياضة, ربما أيضا فيما يتعلق بقضايا الكيان, التعايش, المساواة, ويهودية الدولة. الرياضة إتاحت لي الفرصة لإدارة الحوار بين الطرفين وهذا خلق لدي قاسما مشتركا خلاله أناقش الطرفين.حقيقة قبولي من باب الرياضة, مكنتني من إدارة الحوار بشكل أكثر وضوحا مع الجمهور اليهودي.

هل تعتقد بأنك صاحب تأثير ونفوذ كفرد عربي عمل سنوات عدّة بالإعلام الإسرائيلي؟

" من جانبي اعتقد أن تأثيري هو تأثير أخلاقي, ما من احد يستطيع التأثير على الجميع. لكنني اعتقد بان التأثير الكلي بحاجة إلى نفس طويل وعميق, ورويدا رويدا تتمكن من التأثير وفعل شيء. أنا لا أستطيع إحداث ثورة, ولكن كل واحد منا يستطيع أن يغير القليل مما حوله ومن جانب آخر اعرّف الدولة كدولة " اثنو -ديموقراطية " . لأنها تحاول إعطاء تعريف قويّ لا ثنيتها, وليهو ديتها, لدينها. هي دولة ديموقراطية, مع الأغلبية, وغير ذلك مع الأقلية. "

هل بتصورك بان العرب في إسرائيل هم جزء من الثقافة الإسرائيلية اليوم؟

" كلا, العرب هم على الهوامش, العرب لم يندمجوا بالثقافة الإسرائيلية وهم أصلا غير موجودين ضمن قواعد اللعبة الإسرائيلية. "

هل باعتقادك, الحياة المشتركة بين اليهود-العرب في عكا وأنت تقطن بجوار يهود تعكس صورة التعايش؟

" جاري يهوديّ ولا أبدله بأي جار عربي آخر, لأنه لا يوجد أقوى من التعود على جار ثابت وفي ذلك رمز لعلاقة مميزة من الممكن ان تكون بين الطرفين والتي تولد وتتطور مع الزمن. "

كيف يتقبل كل واحد منكم الآخر؟

" على الرغم من إنني عربي إلا أن جاري يقبلني لشخصي وهو غير ملزم بتقبل الآخرين من العرب وهذا من منطلق أن العرب يشكلون حسب رأيه الخطر على الكيان اليهودي وعلى كيان الدولة, على امن الدولة, وعلى السلطة. "

كيف تقومون كجيران من قوميتين مختلفتين, بالتواصل ؟ هل تديرون معا نقاشا حول الصراع العربي- اليهودي؟

" من جانبي اتهرب من خوض نقاشات كهذه وهذا بسبب الحزن الإنساني, لأنه في حالات سفك دم لا ينجح شيء في إخفاء قوة التراجيدية, من الصعب التواصل في هذه الحالات. لكن نعم نناقش عادة الموضوع, في حالة دخوله بيتي جالبا لي فنجانا من القهوة, وهنالك بث تلفزيوني مباشر لمكان الانفجار, طبعا نتحدث بذلك. "

"لقد نجحت في تحقيق ما كنت اطمح إليه أكثر من أشخاص آخرين, ووصلت على الأقل لما طمحت إليه. لكن فور دخولك عكا القديمة سوف تجد الفقر, الجوع, السموم, كل شيء. وهذا نابع من الوضع المستحيل للحياة."

في مثل هذه الحالة, هل تحاولون الدخول إلى عمق المشكلة, كأفراد أو كعرب ويهود؟

" ليس دائما لأنه من الصعب الدخول لعمق حقيقة الصراع وعندما تفعل ذلك, تصل إلى نهاية طريق مسدودة من غير السهل ايجاد حلول على الصعيد الشخصي. هذا من تخصص الدولة قبل أن يكون من تخصص الأفراد. "

هل تعتقد بان الجهاز السياسي يؤثر علينا كأفراد (يهودا وعربا)؟

" من جانبي من الصعب الفصل بين أمرين لان كل أمر سياسي يؤثر علينا كإفراد. لكن في المقابل نستطيع الاستمرار في العيش سويا ومن خلال إجابتي تستطيع أن تستنتج بأنني لا أحاول الدخول إلى حقول ألغام مع الأشخاص الذين أحيا معهم. في نهاية الأمر لدي مصلحة في أن السلام الشخصي بيني وبينك قد يوحد التفاهم بين الطرفين. الموضوع ليس أنني وجاري على وفاق, ولكنها الحاجة للطرفين في الدولة أن يعيشوا مثلي وجاري. "

كونك, عربيا تقطن عكا, ألا تشعر بأنك حاصل على حقوقك, اسوة بالمواطن اليهودي الإسرائيلي ؟

" كلا, لم احصل, الأمر ليس شخصيا. بل انه أمرا يتعلق بالجميع. لقد نجحت في تحقيق ما كنت اطمح إليه أكثر من أشخاص آخرين, ووصلت على الأقل لما طمحت إليه. لكن فور دخولك عكا القديمة سوف تجد الفقر, الجوع, السموم, كل شيء. وهذا نابع من الوضع المستحيل للحياة. أن احصل على كامل حقوقي يعني أن يقبلوا بي كشريك وليس كعدو. "

هل يساهم اللاعبون العرب في المنتخب القومي لكرة القدم الاسرائيلي في تعزيز التعايش؟

اسمع, الرياضة طورت كل مجالات الحياة من ناحية التعايش. فترة أحداث أكتوبر ٢٠٠٠ كل اللاعبين اليهود تقبلوا اللاعبين العرب, فاصلين كل ما حدث في الصراع الراهن. الرياضة, مثلا, مكنّت لاعبا يهوديا من الدخول إلى كفر-قاسم في نفس الوقت, سكان القرية تعاملوا معه كانسان وليس كعدو ويهودي. الرياضة من إحدى الجوانب التي وطدت عقيدة معينة فيما يتعلق بالعرب واليهود. "

سنكشف لك, بان هذه المقابلة ستنشر في أنحاء العالم بحوالي ١٠٠,٠٠٠ نسخة,هل ترغب بإيصال رسالة للجميع القراء حول موضوع التعايش في الإعلام الإسرائيلي؟

" أريد التوجه إليكم لكي تكونوا رسولين للإرادة الجيدة. أن تكونوا من صانعي الطريق بشكل مختلف, ان تديروا الحوار بصورة مختلفة, محاولين تقوية العلاقة لكي تسمعوا وتسمعوا. من المهم أن تعلموا بأنكم الطبقة المثقفة, طبقة مع القليل من الرواسب والكثير من الأدوات التي تمكنكم من إنتاج حوار مشترك ومهم. انتم الطلاب المؤثرون على المستقبل. كي لا يبقى التعايش حبر اعلى ورق, بل أفعال تتمكن من اصلاح الوضع القائم في بلادنا. "

קרועים בין עבר לעתיד

"בישראל הערבים אומרים שאנחנו בגדנו במדינה שלנו. אנחנו בעצם הגנו על עצמנו. ממשלת לבנון נטשה אותנו בלי הגנה ובלי תעסוקה והיינו חייבים לשרוד".

מאת: דורית שלמה ואיבתיהאל סעדיה
צילום: אלעד ברמי

במאי 2000 החליטה ממשלת ישראל על נסיגה חד צדדית מלבנון. ביצוע הנסיגה התקיים באישון לילה, ללא התראה מראש, על מנת למנוע ניסיונות פרובוקטיביים מצד חיזבאללה. אל תוך כל הסערה הציבורית שהנסיגה עוררה, נקלעו קרוב ל-620 משפחות צד"ל.

אנשי צד"ל הצטרפו ללחימה בדרום לבנון יחד עם צה"ל בשנת 1982 במלחמת "שלום הגליל", לאחר שממשלת לבנון הפקירה את הצד הדרומי של המדינה. הכפרים הנוצרים הותקפו על ידי אנשי חיזבאללה ועל ידי פלסטינאים.

הקשר בין אנשי צד"ל לישראל הלך והתחזק והתבסס על יחסי אמון הדוקים. מעל 18 שנים הם שיתפו פעולה עם ישראל ומילאו תפקידים בכירים במערך ההגנה של צה"ל. במאי 2000 הכול חרב. אנשי צד"ל נאלצו לקחת את מעט החפצים שיכלו לאסוף, וחצו את הגבול מלבנון לישראל. כיום לאחר תקופה של ארבע שנים הם גרים, לומדים ועובדים בישראל.

קרלוס אלפחיל בן 16, תלמיד תיכון "דנציגר" בקריית שמונה מספר: "הודיעו לנו 4 שעות לפני הנסיגה, כולם באו לגדר במטולה, נכנסו לארץ מהבוקר עד השעות הקטנות של הלילה. במטולה חיכו לנו אוטובוסים ופיזרו אותנו בטבריה, אמרו לנו לילה אחד, ונשארנו 3 חודשים. אחר כך העבירו חלק לתל חי, צפת, ונהריה. עשו לנו אולפן במשך שנה, למדנו עברית, ואחר כך בבית ספר רגיל."

איך קיבלו אותך הילדים?

"בהתחלה המורים הסבירו לכל הכיתה מה זה צד"ל ולמה אנחנו נמצאים כאן, והתלמידים קיבלו אותנו יפה. אבל התחילו קצת סכסוכים והיו מכות. אמרו לנו שאנחנו ערבים ואז פתרו את הבעיה כשהביאו כמה אנשים ממשרד הביטחון שהסבירו לכל התלמידים שוב עד כמה צד"ל חשוב וכמה תרמנו למדינת ישראל. אנשים פשוט לא מודעים למצבנו, הם לא מבינים שנקלענו לאמצע".

יש לך חברים יהודים?

יש, אבל לא הרבה, אני אוהב להיות בבית עם המשפחה שלי. בבית הספר ובהפסקות אני נפגש עם חברים יהודים וגם לבנונים.

ג'וזף ג'וברן בכיתה י"א, הגיע מהכפר כוכבא עם הוריו וארבעת אחיו: "אצלנו בכפר היו חיים טובים. כמעט כולם התפרנסו מהצבא. למדנו קשה. פה בישראל זה קל ואני אוהב ללמוד. אף פעם לא חשבתי שיש מצב של מלחמה בלבנון, נולדתי למציאות המלחמתית וזה נראה לי טבעי".

ההורים שלכם עובדים?

ג'וזף: "אמא עובדת. אבא לא".

קרלוס: "אבא שלי עובד במפעל צמיגים בראש פינה, אמא לא עובדת".

בשבוע שעבר ציינו בישראל את יום הזיכרון לשואה ולגבורה האם היום מסמל משהו עבורך?

קרלוס: "אני רק יודע שהיטלר הרג שישה מליון יהודים, אבל לא חשבתי על זה אף פעם.

ג'וזף: "אני חושב שזה משהו עצוב, אבל זה לא ממש קשור אלי. ביום הזיכרון לחללי צה"ל אני אזדהה יותר כי יש אנשי צד"ל שנהרגו בלבנון".

אלי ג'ובראן, בן 18 בקרוב, תלמיד י"ב, עסוק עתה במבחני הבגרות שבהם הוא מצליח מאוד. בעתיד הוא חושב על התנדבות לצה"ל. "בישראל הערבים אומרים שאנחנו בגדנו במדינה שלנו. אנחנו בעצם הגנו על עצמנו. ממשלת לבנון נטשה אותנו בלי הגנה ובלי תעסוקה והיינו חייבים לשרוד".

אם אנשי חיזבאללה היו נעלמים ושערי לבנון היו נפתחים, הייתם חוזרים?

ג'וזף: "אני אשאר כאן כל החיים. צריך לבנות חיים חדשים. אי אפשר כל כמה זמן לגור במקום אחר".

קרלוס: "אני רוצה להישאר לבנוני. נולדתי בלבנון ואני נשאר לבנוני".

אלי: "נולדתי בבית חולים בצפת. נולדתי בישראל כי אבא עבד פה באותה תקופה, ובלי שום קשר לנסיגה רציתי לגור בארץ. ידעתי שישראל יותר טובה. אני רוצה ללמוד באוניברסיטה ואולי גם להתגייס לצבא".

קרלוס: "אבא שלי לא ירשה לי להתגייס בגלל מה שקרה בלבנון".

רימון אבו דאהר, בן 49 מהכפר קליעא, הוא איש צד"ל לשעבר, בעל דרגה גבוהה ותפקיד בכיר במודיעין. אשתו וארבעת ילדיו עדיין חיים בלבנון ומאז הנסיגה הוא לא ראה אותם. בנותיו כבר נשואות והוא סבא לנכד שלא פגש מעולם. כשחיפש עבודה בישראל הוא נתקל בקשיים, הוא החליט לפתוח סדנא לאומנות

הציור ועיצוב בצדפים במתנ"ס בקריית שמונה.

אבו דהאר: "כשחיפשתי עבודה לא היו לי הרבה אופציות. הגעתי למתנ"ס "ארתור פוקס" בקריה והצעתי להם את פתיחת הסדנא. הם הסכימו והתייחסו אלי יפה". אבו דהאר הצליח מאוד בסדנא אך בדיוק כשהחל לעלות על דרך המלך, והביקוש לסדנאות הלך וגבר בערים רבות בצפון, הוא עבר תאונה קטלנית שעצרה את ההצלחה באחת.

אתה תחזור ללבנון?

"הלוואי ויכולתי, מחכים לי שם ארבעה גזרי דין מוות. השכל והלב אומרים לי לחזור לבית שלי. בניתי שם בית בשתי ידי במשך 10 שנים וביום אחד עזבתי אותו. הבנות שלי התחתנו, יש לי נכדים ואני חי כאן כמו בכלא. אולי עדיף המוות שנגזר עלי, ככה לפחות אני אהיה קבור בלבנון".

אחת הבעיות של אנשי צד"ל היא שערביי ישראל לא מזדהים אתכם כלל, ואף מסרבים לקבל אתכם לכפרים שלהם. מה לדעתך הסיבה?

"הערבים בארץ מתנגדים לנו יותר מכל העולם. הם לא קיבלו אותנו בכלל. לי אין חבר ערבי אחד ולא ביקרתי מאז שאני כאן אפילו פעם אחת בכפר ערבי. יש לי חשש מהם. הבדואים אוהבים אותנו וגם הדרוזים כי הם משרתים בצבא, אבל אין בינינו קשר תרבותי. אני חושב שיש לנו סיכוי להתקרב כי בלבנון חיינו יחד מוסלמים ונוצרים. ערביי ישראל אומרים שבגדנו במדינה שלנו, כלומר בלבנון. הם לא יודעים שאת גנרל לאחד, מפקד צד"ל, שלחה ממשלת לבנון כדי שיפקד על האזור. הם זנחו אותנו ואנחנו הקמנו צבא להגנה עצמית. אני גם הייתי במודיעין ואני יכול לספר על אנשים שגרים בלבנון, מוסלמים שהיו באים אלי ומבקשים לתת לי מידע על החיזבאללה תמורת 100 דולר, אז שלא יגידו שאנחנו בוגדים"!

החודש מדינת ישראל חוגגת 56 שנים לקיומה, אתה תחגוג עם מדינת ישראל את יום עצמאותה?

"בלבנון היה קשר מיוחד בחגים שלנו ובחגים של היהודים. היינו תולים לכבוד החג היהודי דגל ישראל על הכנסייה שלנו ומזמינים את החיילים והמפקדים לחגוג אצלנו. בשנה הראשונה בה הגענו לישראל, ראש העיר הזמין את כל אנשי צד"ל ודיבר על הקשר עם לבנון. חגגנו מאוד והיה כיף. התושבים ומארגני הטקס נתנו לנו הרגשה טובה, שאיכפת ושהם מבינים את המצוקות שלנו".

מה אתה חושב על המדינה, היום אחרי ארבע שנים?

"אני כועס על מדינת ישראל מאוד. תמיד אמרו לנו שאנחנו אחים בדם. בשעתו הייתי נכנס לת"א עם נשק ורכב צבאי והיום לא נותנים לי אקדח כדי לעבוד בשמירה. אבל כשאני רואה את המצוקות של האנשים, את המצב הכלכלי שלהם, או אם כאשר נהרג חייל בשטחים, או כאשר אני שומע על פיגוע, כואב לי ואני אומר שאני עוד במצב טוב ביחס לאחרים. אבל ממשלת ישראל צריכה להבין שאנשי צד"ל זקוקים לטיפול מיוחד ומהיר כי סוחבים אותנו שנים. אנחנו לא נשכח את ההיסטוריה שלנו ואנחנו לעולם לא נתבייש בה. את יום הזיכרון אני מכיר, אבל ילדי לא, ובזה המדינה מפספסת אותנו. אם לא ידאגו לנו הם לא יצליחו במשימות הגדולות כמו שלום עם הפלסטינים".

لاجئون أم مواطنون؟

تذكر الاحصائيات ان ٤٠٠ عائله من اصل ٧٠٠ عائله لبنانيه هي عاطله عن العمل وتتلقى مساعده مايه شهريه تقدمها وزاره الدفاع وقدرها: ٣٢٠٠شيكل شهريا بالاضافه ل ١١٠٠ شيكل لايجار الشقه.

بقلم : ابتهال سعدي و دوريت شلومو
تصوير:العد برامي

" لقد اعلمونا فقط قبل اربع ساعات من الانسحاب . الجميع أتوا الى الحدود في المطله، دخلنا البلاد من الصباح حتى ساعات الليل القصيره، انتظرتنا الحافلات في المطله ونقلونا لطبريا، قالوا لنا ليله واحده وبقينا هناك ثلاثة أشهر، بعد ذلك نقلوا قسما منا الى تل حاي (فندق للشباب)، صفد، نهريا أدخلونا مدرسه لتعليم العبريه بصوره مكثفه لمدة سنه، تعلمنا العبريه، وبعدها لمدرسه عاديه" روى ذلك كارلوس الفحيل (١٦ عاما) من ثانوية دنصجر في كريات شمونه.
الثالث والعشرون من ايار عام ٢٠٠٠، تاريخ سيبقى محفورا في ذاكرة عناصر جيش لبنان الجنوبي كتاريخ تخلت فيه اسرائيل عنهم بانسحابها في ساعات الصباح الباكرة، سمعوامن الراديو ان اسرائيل انسحبت من جنوب لبنان لتسليم السيطره لقوات حزب الله.
قبل ساعات قليله من الانسحاب ولعلمهم ما ينتظرهم سارعوا لبيوتهم جمعوا عائلاتهم وما يستطيعون حمله وفروا الى الحدود الاسرائيليه اللبنانيه .كانت مفاجة كبيرة وذلك لانه قبل يومين من انسحاب الجيش لاسرائيلي ، جلسه للهيئة القيادية لجيش الدفاع الاسرائيلي قالوا لهم ان اسرائيل لن تنسحب من جنوب لبنان . أركبوهم الحافلات وأوصلوهم الى طبريا حيث بقوا في الحافلات حتى ساعات الصباح، ومن ثم نقلوهم لمساكن خصصت لهم في طبريا، نتانيا وفنادق في شمال البلاد.
ويذكر ان في يوم الانسحاب الذي يسمونه جنود ج.ل.ج(الهرب)، فرت ٢٧٠٠ عائله تعد ٥٨٠٠ شخص من أعضاء جيش لبنان الجنوبي .لجأوا مع نسائهم واطفالهم الى اسرائيل خشية تعرضهم لاعمال انتقامية جراء تعاونهم لفتره دامت ما يقارب ١٨ عاما مع الجيش الاسرائيلي، وخلال بضعة أشهر عادت ٢٠٠ عائلة الى لبنان، ٧٠٠ عائلة قت في البلاد يصنفون الى فئتين : ٢٠٠ عائله بقوا بمسؤولية وزارة الدفاع ويتلقون منها مخصصات، هي عباره عن عائلات ضباط سابقين.أما الخمسمائة من لعائلات لباقيه فهي عائلات مقاتلين بمسؤولية وزارة الاستيعاب الاسرائيليه.
تقيم معظم الاسر في مساكن مؤقته وهي في معظم الاحيان عاطلة عن العمل وتعتمد على مساعدة شهرية من وزارة الدفاع الاسرائيلية، أما الاطفال فيواجهون صعوبات في الاندماج مع الاطفال اليهود في حين يقاطعهم الاطفال العرب الاسرائيليين.
في مطلع سنوات الثمانينات كان قائما في منطقة الجنوب اللبناني حظر تجوال للمواطنين والامكانيه الوحيده للعيش هي الانضمام لجيش لبنان الجنوبي او العمل في اسرائيل . لقد كانوا بحاجة للسلاح، الذخيره والطعام الذي أمدهم به، جيش الدفاع الاسرائيلي الذي بدوره كان يحتاج اشخاص يعرفون المنطقه والسكان. لقد حارب في الصفوف الامامية لصالح اسرائيل وأحيانا لوحدهم، حيث كانوا الدرع الواقي للجيش الاسرائيلي وبالمقابل تعهدت لهم اسرائيل بعدم مغادرتها جنوب لبنان دون ضمانها أمن وسلامة المقاتلين وعائلاتهم.
اليوم وبعد مضي أربعة سنوات هم يسكنون ويتعلمون في المدن الاسرائيليه. " في البدايه شرحوا للصف لماذا نتواجد هنا، والتلاميذ استقبلونا بصوره حسنه، لكن عندما بدأت نزاعات ومشاجرات قالوا لنا باننا عرب... وعبارات بذيئه، ولحل المشكله استدعوا مرشدين من وزارة الدفاع ليشرحوا للتلاميذ مره اخرى عن أهمية ج.ل.ج وكم ساعدوا دولة اسرائيل، علقنا بالوسط " استذكر الفحيل.
في ثانوية دنصيجر يتعلم عشرون طالب من عائلات جيش لبنان الجنوبي، تقوم برعايتهم ومعالجة مشاكلهم المستشارة التربوية في المدرسة، روتي ميلاميد، حيث تقول : " المشكله ان الثانوية جيل متاخر نسبيا والتاقلم بذلك اكثر صعوبه، سواء كان ذلك في التعليم او اللباس، لكن ابناء ج.ل.ج هم ليسوا كالهجره الروسيه في سنوات التسعين، الذين أرادوا الاندماج وأن يكونوا كالجميع اسرائيليين، هنا بالعكس التلاميذ يريدون الحفاظ على تقاليدهم واختلافهم. في السنوات الاولى كان هنالك دعم لهم، بعد ذلك اصبح الدعم بمستوى توزيع الكتب والدفاتر ومن كانت لديه اية مشكله كان يعرف الى اين يتوجه " . أما الفحيل فيضيف " في عيد الميلاد اتيح لنا التعطيل عن المدرسه لنتمكن من الذهاب للكنيسه والاحتفال بالعيد " .
كيف يتعامل المعلمين معهم هل يفهموا احتياجاتهم ومشاكلهم والصعوبات التي يعانونها في مدرسه جديده، منهاج جديد والاهم لغة تدريس جديده، تعلق على ذلك ميلاميد " ان التلاميذ قدموا من مدارس بمستوى ممتاز، لايوجد لديهم مشاكل تعليمية، انما العكس فانا دائما امازحهم بان التعليم الاسرائيلي افسدهم، المشكله الوحيده كانت في اتخاذهم القرار هل يتعلمون أم لا فهم لا يعرفوا حتى متى سيبقون هنا، لكن بصورة عامة لا توجد مشاكل " .
جوزيف جبران ، في الصف الحادي عشر، قدم من قرية ق قكاوقبع في الجنوب اللبناني حيث يستذكر حياة القرية " كانت الحياة جيدة، تقريبا كلنا اعتشنا من الجيش، تعلمنا بمستوى صعب وهنا، في اسرائيل، التعليم سهل وانا احب ان اتعلم " .
وهنا نتسائل كيف يعتاشون اليوم في اسرائيل؟
تذكر الاحصائيات ان ٤٠٠ عائله من اصل ٧٠٠ عائله لبنانية هي عاطله عن العمل وتتلقى مساعده مايه شهريه تقدمها وزاره الدفاع وقدرها: ٣٢٠٠شيكل شهريا بالاضافه ل ١١٠٠ شيكل لايجار الشقه. أما أم جبران فهي تعمل وابيه عاطل عن العمل .

الاحتفال بالاعياد اليهوديه

لقد صادف في شهر ابريل ذكرى الكارثه والبطوله وعيد الاستقلال لدولة اسرائيل، فهم لايشاركون في هذه الاعياد، لا تعني لهم ، يقول الفحيل: " أنا أعرف فقط ان هتلر قتل ستة ملايين يهودي , لم أفكر بما يعني لي ذلك " .جبران " أنا أعتقد أنه أمر محزن , لمن لا صله له بي. اتعاطف أكثر لذكرى شهداء جيش الدفاع الاسرائيلي لان هناك أشخاص من جيش لبنان الجنوبي قتلوا في لبنان" واضاف الفحيل ملخصا المشكله " انه وضع صعب لان اسرائيل ليست دولتي " .
أما ريمون أبو رهد (٤٩ عاما) يسكن ايضا في كريات شمونه فيظهر انه متعاطف مع الاعياد اليهوديه حتى قبل قدومه لاسرائيل فيقول: " كنا في لبنان نرفع الاعلام الاسرائيليه على كنائسنا في الاعياد اليهوديه وندعوهم للاحتفال عندنا، وفي السنه الاولى لقدومنا لاسرائيل دعى رئيس البلديه كل أعضاء جيش لبنان الجنوبي في المدينه، احتفلنا واستمتعنا، لقد منحنا المواطنون ومنظمي الحفل شعورا بانهم يفهموا معاناتنا " .

العوده الى لبنان

فلو أن ابواب لبنان فتحت لهم فهل سيعودون اليه، أم سيخشون العوده، فيرد جبران " سأبقى هنا ,لأبني حياه جديده , لا يمكنني كل حين أن أعيش في مكان مختلف " أما الفحيل فقد حن للوطن لبنان " أريد أن أبقى لبناني، ولدت لبنانيا وسأبقى لبنانيا " .
ايلي جبران (١٨عاما)، ثانوية دنصيجر، ومشغول حاليا باجراء امتحانات البجروت يحكي: " ولدت في مستشفى في صفد، ولدت في اسرائيل لان أبي كان يعمل في تلك الفتره هنا وبدون أي صله بالانسحاب أردت العيش في البلاد فأنا أعرف أن اسرائيل أفضل،أريد التعلم في الجامعه وربما التحق بالجيش " . أما الفحيل فيعارضه " أبي لن يسمح لي بالالتحاق في الجيش بسبب ما حدث في لبنان " .

الاندماج والمحافظه على التقاليد

يوضح أبو رهد خوفه من الاندماج في المجتمع الاسرائيلي " هنالك خوف من الاندماج، مراهقون أبناء خمسة عشرة عاما أصبحوا يفكروا في المجتمع وتداخل اليهود في حياتهم الاجتماعية، وهنالك من ولد في البلاد واطفال يذهبون للبساتين دون هوية لا لبنانية ولا اسرائيليةوهنا المشكلة لم يعتادوا سماع حديث عن لبنان والآباء يخشون ان يفقد الابناء هويتهم اللبنانيه ويبقون بلا مستقبل ولا ماض. وزارة التعليم تحاول أن تشعرهم بأنهم اسرائيليون، لكن بدون حل مشاكلهم العائلية والاجتماعية لن يتم ذلك " .

نظرة العرب في اسرائيل

" في اسرائيل يقول العرب بأننا خنا دولتنا، لكنا دافعنا عن نفسنا، الحكومه اللبنانيه تركتنا بدون حماية وبدون عمل، كنا مجبورين أن نتعاون لنبقى على قيد الحياة " روى ايلي جبران. قبل أن نأخذ أحكاما مسبقة وقبل أن نحكم من الصادق علينا أن نعلم تاريخ تأسيس جيش لبنان الجنوبي كمحاوله لفهم المشاعر العربية في اسرائيل تجاه عناصره.
لقد كانت بدايات هذا الجيش في عام ١٩٨٢، عندما قامت الكتائب المسيحية في جنوب لبنان بمذابح بحق الاجئين الفلسطينين في مخيمات صبرا وشاتيلا، كانت هذه الكتائب النواة التي نشأ منها جيش لبنان الجنوبي، كما انهم أقاموا السجون التي شاع فيها أنهم يعذبون المعتقلين كسجن " الخيام " في الجنوب اللبناني.
ابو رهد فيفصل " ان العرب في اسرائيل أكثر من يرفضنا في العالم، لم يقبلوننا بالمره، لا يوجد لدي أي صديق عربي " ، لكن هل حاول أبو رهد حقا فهم مشاعر العرب في اسرائيل والتقرب اليهم . طيلة الأربع سنوات لم أمر يأية قرية عربية ولا حتي واحده. أشعر بالخوف منهم أما البدو والدروز فيحبوننا لانهم يخدمون في الجيش الاسرائيلي، لكن لا يوجد بيننا رابط ثقافي " , عوضا انهم يرون أنفسهم فينيقيون وليسوا عربا. ويضيف أبو رهد متفائلا " أعتقد أن هناك امكانية للتقارب وذلك لاننا في لبنان كنا نعيش سويا: مسلمون ومسيحيون.
ان اسر جيش لبنان الجنوبي المنحل يشعرون بالخذلان من جهة لا يستطيعوا الرجوع للبنان وذلك لانه تنتظرهم أحكاما بالسجن لفترات طويله، ومن جهة اخرى، هم في اسرائيل ليسوا مواطنين وليس بحوزتهم هويات لذلك يتعرضون للتفتيش على حواجز الشرطه.
وهكذا تبقى قضيتهم معلقه أهم لاجئون سياسيون أم مواطنون في اسرائيل؟

גשרים של תקווה

מאת: לינא אבו רעד וחוסאם היג׳א
צילום: אורית רוזנברג

דועאא׳ וטל, טלי ופאדי, שמות שונים, אבל אנשים דומים. ארבעה סטודנטים לאומנות, למוסיקה ולתקשורת.
נכנסתי לאוניברסיטת חיפה וחיכיתי להם. טלי הגיעה ראשונה, אחריה הגיע טל. כבר מהמבט הראשון ניתן לזהות שהוא זמר. ישבנו והתחלנו לשוחח על כמה נושאים עד שהגיעה דועאא׳ וחיבקה את טל וטלי חיבוק חם וארוך. ישבנו ביחד. הרגשתי שאני יושבת עם אנשים מלאי אהבה, שיש ביניהם משהו משותף, משהו דומה. אנשים שיש ביניהם הרמוניה מסויימת.
״ גשרים של תקווה ״ הוא שמו של ארגון גרמני, שארגן פרוייקט משולש המורכב מהצלע היהודית, הצלע הערבית והצלע הגרמנית. שמונה סטודנטים ערבים, שמונה סטודנטים יהודים וקבוצה של סטודנטים גרמנים התגוררו תחת אותה קורת גג במשך 14 ימים בגרמניה. הם היו בנים ובנות שנבחרו בשל עיסוקם בתיאטרון, מוסיקה, ציור וייצגו מגוון רחב של השקפות פוליטיות. השבוע הראשון לדיונים נגע לסכסוכים ולפתרונם, וכבר בימים הראשונים נוצרה כימיה בין המשתתפים. ״הרגשתי שאני בחלום, כל אחד דיבר על הכאב שלו ביחס למצב הקיים. הרגשתי שאני מדברת בחופשיות. דיברתי על כל מה שרציתי לדבר״, סיפרה דועאא׳ עבד אלרחמן, 24 , סטודנטית למוסיקה.
טלי אפל, 30 , גם היא סטודנטית למוסיקה, אמרה לנו כי ״הגרמנים חשבו שהם באים לעזור לנו לפתור הסכסוך הערבי-יהודי, אבל הם לא חשבו שהם חלק מהסכסוך וזה היה מורכב ומעניין״. פאדי עיאדאת, 22 , סטודנט לתקשורת: ״דיברנו גם על נושאים פוליטיים. לדעתי אנחנו צריכים להיכנס לתחום הפוליטי, אפילו אם יש חילוקי דעות. כך אנחנו יכולים להבין אחד את השני״.

> **״דו-קיום זה להכיר בכל הפנים השונות שיש בתוכי ומשום כך לא להיבהל מהפנים השונות שיש בחוץ. אין לי שום בעיה לחיות לצד כל אחד״**

השבוע השני הוקדש לאומנות. הסטודנטים הרגישו שיש אנרגיה של שיתוף פעולה ביניהם. פסל משותף לכל הסטודנטים היה התוצאה של אותו שיתוף פעולה: כל אחד לקח משולש ובנה בתוכו משהו שמבטא את רגשותיו, וכך יצא לנו שילוב רגשות של סטודנטים ערבים, יהודים וגרמנים. אבל מה שמעניינת ביותר הייתה העובדה, שלמרות השוני ברקע ובתרבות, שמהם בא כל אחד, העבודות עצמן היו דומות.
טל פדר, 26 , בוגר החוג למוסיקה באוניברסיטת חיפה: ״ מוסיקה זה מפגש מיוחד עם האחר, כי זה תחום שיש בו לגיטימיות להיות אחר. אם המוסיקה תחזור על עצמה זה יהיה משעמם, לכן צריך שיהיה גיוון. אומנות היא אמצעי טוב לדו-קיום ״.
אפל אומרת: ״ המשמעות של דו-קיום זה להכיר בכל הפנים השונות שיש בתוכי ומשום כך לא להיבהל מהפנים השונות שיש בחוץ. אין לי שום בעיה לחיות לצד כל אחד״. פדר מבחינתו מדבר על קיום או רב-קיום: ״ אם נסתכל על עצמנו פנימה, לא נצטרך שום אחר, כולנו חלק ממשהו אחד״.
הפרוייקט שנערך בגרמניה היה מורכב מכמה תחנות. בכל תחנה היה ייצוג של מורשת ותרבות של אחת הקבוצות. עיאדאת מזכיר את יום המורשת הערבי, שהיה יום בו כולם השמיעו תגובות חיוביות. ״הסטודנטים הערבים היו מאוד מאושרים מהתגובות האלה, אומר עיאדאת. ״הם היו, כמו שאומרים, ״בעננים״. והיו מאוד גאים בעצם קיומם וזהותם הערבית. שיתוף הפעולה בינם לבין עצמם בנוי על קבלת האחר כמות שהוא, עם הזהות והתרבות שלו. בן אדם לא צריך לוותר על זהותו כדי שיהיה מקובל על האחר, אבל הוא כן צריך להכיר מקרוב את האחר״.
כולם הגיעו למסקנה שעוד לפני הכניסה לדיון על נושאים פוליטיים, יש לנטרל את הדעות הקדומות על האחר. עובדה, למרות המצב הפוליטי הקיים עדיין יש קבוצות המנסות להתגבר על הפערים ולהתקרב אחד אל השני, להתחבר וליצור נקודות משותפות.
הפרוייקט עצמו הסתיים, אבל הסטודנטים עדיין פועלים ביחד ומפתחים תוכניות חדשות כדי לממש את מטרותיהם. מרבית מאנשי הקבוצה שותפים כיום לכמה פרוייקטים באופן התנדבותי. חלקם פעיל ב״עמותה לקידמה חברתית״, תוכנית חדשה המבוססת על הידברות דרך סמלים, שמתמקדת בגיל הרך בשני המגזרים. חלק אחר קשור במרכז הערבי-יהודי באוניברסיטת חיפה. אותה קבוצה גם עברה תהליך למידה על הסכסוך הערבי-ישראלי בהדרכת מרצים מתנדבים. חלק אחר מעורב בפרוייקט חינוך עם תלמידים ישראלים ופלסטינים.
פאדי עיאדאת: ״אנשים רבים מהקבוצה השתנו. הם החלו להתעניין ביחסי ערבים-יהודים. חלק מהסטודנטים היהודים התחיל ללמוד את השפה הערבית וגם שירים ערביים. גם הסטודנטים הערבים התחילו להתעניין בצד השני ובתרבותו. לתחום האומנות היה חלק מאוד חשוב בתהליך ובגללו מצאנו נקודות משותפות״.
״ אחרי הפרוייקט הזה החלטתי להיות יותר פעילה בתחום של אומנות וחיבור עמים ״, אמרה אפל . פדר הוסיף: ״ בכל החיים שלי הבדלתי בין המצב פוליטי לבין העמיתים אותם פגשתי כפרטיים. בזכות האומנות יצרתי קשרים עם מאוד אנשים ״.
עבד אלרחמן הוסיפה שעתה יש לה אומץ לרכוש חברים יהודים. קודם היא פחדה לקיים יחסים אישיים איתם, משום שחשבה אז שהיא לא מקובלת עליהם. ״המצב הקיים מאוד קשה. רוב האנשים חושבים שאין פתרון לבעיה, אבל הסטודנטים האלה מוצאים נקודות אופטימיות. הם יודעים שקיים אחר, שיש לו רצונות וקיום משלו ושצריך לכבד אותם. כל זה בשם התקווה ליותר אהבה ושלום, שיביאו לפחות שנאה ופחות הרג״.
פאדי סיפר לי סיפור שמבטא יותר מכל את הצלחת הפרוייקט: בדרכם מגרמניה לישראל הם ישבו ושרו ביחד שירים ערביים ועבריים והנוסעים, לתומם, חשבו שמדובר היה בלהקה צבאית. מבחינתם, היה זה מקרה משעשע שרק מדגיש את הצלחת הפרוייקט כולו. גם במפגש האחרון אירע דבר דומה. כולם ישבו על ספסל לצילום סופי. הם חייכו, התחבקו ובאופן ספונטאני התחילו לשיר ״זורוני כול סנה מרה חראם תנסוני בלמרה״, הלהיט של הזמרת הגדולה פיירוז.

״ממשיכים לפעול ביחד״ - טלי, טל ודועאא׳

جسور الأمل

دعاء وطال ، تالي وفادي أسماء مختلفة ولكنهم أشخاص متشابهون.

أربعه طلاب جامعيون للفنون، الموسيقى والإعلام .

دخلت إلى جامعة حيفا وانتظرتهم تالي وصلت الأولى ، وبعدها تال .من النظرة الأولى له تعرف بأنه موسيقي جلسنا وبدأنا بالتحدث عن مواضيع عديدة حتى وصلت دعاء. دعاء سلمت على تال وتالي سلام حار جلسنا مع بعض أحسست أنني اجلس مع أشخاص مليئين بالمحبة يوجد بينهم شيء مشترك وتشابه أو حتى أشخاص نرى بأن بينهم نوع من التجانس والتلاؤم.

" جسور الأمل " هذا هو اسم الجمعية الألمانية التي بادرت لإقامة هذا المشروع الذي يبحث في الصراع العربي – الإسرائيلي – الألماني ، ساهموا في فعاليات من اجل إيجاد تفاهم بين المجتمعات.

" معاً حتى نهاية الطريق " تالي، تال ودعاء

ثمانية طلاب جامعيون عرب وثمانية طلاب يهود ومجموعة من الطلاب الجامعيين الألمان ,قضوا مع بعض أربعة عشر يوما بألمانيا اختير الطلاب على أساس تعدد واختلاط , الاختيار كان من الجنسين ذكور وإناث , وأيضا تعدد في مواضيع التعليم:– مسرح, موسيقى, وفنون ,وأيضا تعدد الآراء السياسية ,تمويل المشروع جاء من تبرعات طلاب المدرسة نفسها الذي أقاموا فيها المشروع.

في الأسبوع الأول كان برنامج نقاش, تحدثوا على مواضيع كثيرة وعديدة بالنسبة للصراع. " أحسست أنني احلم , كل واحد تحدث عن أله بالنسبة للوضع القائم , أحسست أنني أتكلم بحرية, تكلمت عن كل شيء أردت التحدث عنة " .هكذا تحدثت دعاء عبد الرحمن ٢٤ , سنة ,طالبة لموضوع الموسيقى .

تالي ايفيل ٣٠ سنة , طالبة لموضوع الموسيقى" الألمان ظنوا أنهم جاءوا لكي يساعدونا لنجد حلا للصراع العربي – الإسرائيلي, ولكنهم لم يعلموا أنهم جزء من هذا الصراع ,إن هذا كان مركب ومثير " .

فادي عيادات ٢٢ عاما:

الأساس هو أن كل واحد أخذ زاوية مثلثه وبنى بداخلها مجسم يدل على شخصيته ويعبر فيه عن مشاعره ، وهكذا رأينا نتيجة رائعة ناتجة عن اتحاد لمشاعر طلاب عرب ، يهود وألمان . ولكن الشيء الغريب والجميل هو وجود في هذا النصب التذكاري اشياء مشتركة رغم اختلاف الخلفيات التي جاؤوا منها الطلاب.

ألقدرة على الارتباط مع الأشخاص ، جو غير عادي ، شعور بمحبه ومودة . تعاون بين الطلاب الذين جاؤوا من خلفيات مختلفة . ماذا يعني لهم الاختلاف ومن هو الآخر ؟

تال فيدر ، ٢٦ سنه ، أنهى اللقب الأول للموسيقى في جامعة حيفا ، " الموسيقى هي الملتقى الأجمل والأمتع مع الآخر ، لأن هذا المجال فيه شرعيه لتقبل الآخر أكثر من أي مكان آخر ، إذا كانت الموسيقى بدون تنوع ستكون مملة وغير ممتعه، لهذا أن تكون أطراف مختلفة في الموسيقى لكي يكون التنوع " .

ايفيل تقول " التعايش هو أن اعترف بكل الأوجه التي أراها واجدها بداخلي ولذلك عليّ عدم الاستغراب من الأوجه المختلفة التي أراها في الخارج ، ليس لديّ أي مشكله أن أحيا إلى جانب أي شخص كان " .

فيدر من ناحيته يتحدث على تعايش بين أطراف عديدة وليس من طرفان " نحن نعيش الآن مع أنفسنا ، إذا نظرنا إلى داخل أنفسنا نحن لا نرى الآخر ، كلنا جزء من شيء واحد " .

في المشروع الذي أقيم في ألمانيا كانت محطات عديدة ، في كل محطة كان هناك عرض لحضارة وثقافة إحدى الشعوب .

عيادات يذكر لنا يوم التراث العربي ، الذي كان مثير للجميع .

الطلاب العرب كانوا فرحين جداً من ردود الفعل ، رجعوا من هذه الرحلة كما يصفون ، كأنهم في السحاب ، فخورين جداً بقوميتهم العربية وتراثهم.

التعاون بين الطلاب أنفسهم مبني على تقبل الآخر كما هو ، تقبل لهويته ، قوميته وحضارته ، أن الشخص لا يجب عليه أن يتنازل عن الخلفية التي جاء منها أو عن ثقافته لكي يكون مقبولاً على الأخر ، ولكن عليه أن يتعرف على الأخر ويعرف نفسه عليه .

قبل أن نتحدّث عن السياسة والفوارق السياسية ، علينا أن نتعرف على الإنسان كانسان ، وأن نمحى كل الآراء المسبقة المرسوخه في أذهاننا .

المشروع نفسه قد انتهى ، ولكن الطلاب الذين شاركوا فيه ما زالوا يعملون مع بعض ، يعملون لإيجاد مشاريع ومخططات جديدة من اجل تحقيق أهدافهم ، اليوم أشخاص من داخل المجموعة يتطوعون بعدة مشاريع .

قسم منهم في جمعية التطوير الاجتماعي ، اليوم هم يعملون على مشروع جديد وهو التحدث عن طريق الرموز وهو معدّ للأجيال الصغيرة في الوسطين العربي واليهودي ، كيف يرى كل ولد منهم الرموز ما المشترك وما المختلف . قسم آخر يعمل عن طريق المركز العربي – اليهودي في جامعة حيفا ، نفس المجموعة تمر في مسارات تعلم تخص الصراع العربي – الإسرائيلي ، الّذي يمرره محاضرون جامعيون متطوعون ، وقسم أخير يعمل على مشروع تربوي مع طلاب إسرائيليون و فلسطينيون .

يقول عيادات " كثير من الأشخاص من داخل المجموعة اختلفوا بعد هذه الرحلة ، بدأوا يهتموا أكثر في العلاقات العربية – اليهودية ، قسم من الطلاب اليهود بدأوا بتعلم اللغة العربية والأغاني العربية ، وأيضاً هناك طلاب عرب بدأوا بالاهتمام بالطرف الآخر وبثقافته . للفن دور هام جداً ، ومن الفن وجدنا نقاطاً مشتركه " .

> **قبل أن نتحدث عن السياسة والفوارق السياسية ، علينا أن نتعرف على الإنسان كانسان ، وأن نمحى كل الآراء المسبقة المرسوخه في أذهاننا .**

" بعد هذا المشروع قررت أن أكون مساهمة أكثر في مجال الفن وتقريب الشعوب " ، قالت ايفيل.

عبد الرحمن تضيف أنها بعد أن عادت أصبحت لها الجرأة أن تبني علاقات صداقةمع يهود ، مع أنها تعيش معهم في حياتها اليومية ولكنها قبل هذا المشروع كانت تخاف من أن تقيم علاقات شخصيةمعهم ظناً منها أنهم لن يتقبّلوها.

الوضع القائم هو وضع صعب للغاية ، الأغلبية يظنون أنه لا حل للمشكلة ، ولكن هؤلاء الطلاب يقولون أنه بالرغم من هذا إلا أنه يوجد نقاط تفاؤل ، وبصيص أمل . هم عرفوا من تجربتهم أنه يوجد آخر ولهذا الآخر له حاجيات وكيان علينا أن نحترمه ، هم يحبون أنفسهم ويرون أن لديهم القدرة ليجندوا أشخاصاً آخرين من أجل هدفهم ، وهكذا يشع الأمل ، حب أكثر ، سلام أكثر ، كراهية وقتل أقل .

في النهاية أحب أن أذكر قصه حدثني إياها عيادات عن موقف أحبه كثيراً ، في عودتهم إلى البلاد كانوا ينتظرون في المطار ، جلسوا وبدأوا يغنون مع بعض أغاني عربيه وعبرية ، الأشخاص الذين كانوا هناك تجمعوا حولهم وظنوا أنهم فرقه موسيقيه.

في نهاية لقائي بالطلاب حصل شيء مشابه للّذي كان في المطار، جلسوا على المقعد لكي نصورهم ، ابتسموا ابتسامه عريضة وبدأوا يردّدون أغنية " زروني كل سنه مرّه حرام تنسوني بالمرة " للسيدة العظيمة فيروز.

שיר לשלום

"אין שלום בין עמינו... איך יהיה שלום בין שנינו... כן, זהו גורלנו..."

מאת: ריחאב בהתימי ואנה קיסלנקו
צילום: אורית רוזנברג

במילים האלו נפתח השיר המפורסם "אהבה אסורה". המילים נולדו בליבה של אישה יהודיה, אך הייתה להן עוצמה כה חזקה שהן חדרו לתוך נפשם של אנשים באמצעות בחורה ערביה. עבודה משותפת של מוסיקאים יהודים וערבים היא זו שהולידה לאוויר העולם שיר זה.

ניבין, בחורה ערביה מיפו, בת 22, התחילה לשיר בגיל קטן. אך בימים ההם לא חלמה ששיריה הראשונים במסיבות בבית הספר, יהוו התחלת הדרך בסופה היא תהפוך לזמרת. כוכבת של שני עמים. ניבין התחילה לשיר בתורכית, המשיכה בערבית ועתה היא שרה בעברית. עבודה לא השפה חשובה, אלא הקהל הרוצה להאזין לה, הלב שאינו פוסק לשיר ותמיכת המשפחה בכל מעשיה.

" כאשר אני שרה בעברית אני נהנית כמו בערבית. זוהי שפת האם שלי והיא חשובה לי מאד. לאחרונה השתתפתי בפסטיבל השיר הפלסטיני בארה"ב ושרתי בערבית. אך זה לא מנע ממני להקליט אחר כך את האלבום בעברית".

אך זהו קוקטייל כל כך לא מקובל: בחורה ערביה, שרה שירים בעברית יחד עם יהודים וגם מופיעה בפוסטרים ובתמונות...

" אולי הופעתי בתמונות על הקירות הייתהקצת מפתיעה. אני הזמרת הראשונה בעיר שהיו לה תמונות ופרסום רחב כזה. לכן, אני מבינה את הפליאה של האנשים. אבל לא התכוונתי מעולם להפסיק את מה שאני עושה רק בגלל שמרנות היתר, אם אפשר לומר כך, של החברה. אני מעדיפה ללכת קדימה ולהמשיך בדרכי. במהלך ההופעות שלי הרגשתי כל פעם מחדש עד כמה הייתי אמיצה. אני לא אומרת שמסורות וגבולות הם דברים רעים. להפך, בכל חברה יש מנהגים מסוימים שחשוב לשמור עליהם. אבל אני מצפה שיכבדו גם את הדרך שאני בחרתי כנכונה. ולכן המנהגים של החברה הערבית לא יעצרו אותי. למרות כל ההגבלות ההורים שלי לא מנעו ממני לשיר עם זמר יהודי. אני גדלתי על שירים מזרחים וזה היה דבר טבעי לשיר בעברית".

ניבין מופיעה במקומות שונים בארץ ובחו"ל. בהופעותיה היא מאחדת את שני העמים לעם אחד, באמצעות המוסיקה. היא מעידה על כך שצעירים יהודים תמיד מבקשים ממנה לשיר בערבית, והיא נהנית לעשות זאת. באלבומה הראשון היא שרה את השיר "אהבה אסורה", המספר על אהבה בין בחור יהודי ובחורה ערביה, כשמה שעומד בניהם הוא הסכסוך בין שני העמים. "אני, אישית, לא שוללת את האפשרות של אהבה מסוג זה. אני מסתכלת מסביבי. ביפו יש הרבה נישואי תערובת. הרבה בחורים ערבים מתחתנים עם בחורות יהודיות, רוסיות ופלסטיניות. לאהבה אין גבולות והיא יכולה להיות חוט מקשר בין אנשים מכל הסוגים.

וכאשר אהבה מגיעה מהשירה, הכוח שלה גובר. היא נוגעת בלב, מרפאה כאבים, פותרת בעיות , מדליקה אור בנפשנו ומקרבת אנשים. אך אהבה היא לא בסיס יחיד לבניית דו-קיום. צריך רק רצון, והשלום יצמח בעצמו".

"כאשר שמעתי לראשונה את קולה הרגשתי שעומדת בפני בחורה עם פוטנציאל אדיר. אז לא חשבתי עליה כעל ערביה, אלא כאישה ששרה יפה וחשבתי לעזור לה. ביחד הפקנו את האלבום הראשון שלה. הדואט שלנו היה סיפור הצלחה גדול. אני מעריך את ניבין והיה לי רצון עז לשיר אתה".

אלבומה הראשון פתח בפניה דלתות רבות בעולם הגדול. היא שרה בו יחד עם זמר יהודי מפורסם אחר, תמיר גל. "כאשר שמעתי לראשונה את קולה", אומר גל, "הרגשתי שעומדת בפני בחורה עם פוטנציאל אדיר. אז לא חשבתי עליה כעל ערביה, אלא כאישה ששרה יפה וחשבתי לעזור לה. ביחד הפקנו את האלבום הראשון שלה. הדואט שלנו היה סיפור הצלחה גדול. אני מעריך את ניבין והיה לי רצון עז לשיר אתה".

"מעדיפה ללכת קדימה ולהמשיך בדרכי" - ניבין

הדואט, כאמור, מספר על אהבה בין בחור יהודי ובחורה ערבייה ומה שמפריד ביניהם הוא הסכסוך בין שני העמים.

האם אהבה כזאת היא אפשרית?

"אינני שולל אפשרות של אהבה מסוג זה. כשהתחלנו לעבוד ביחד, ביקרתי את ניבין בביתה והכרתי את הוריה. הם היו מאד לבביים וקבלו אותי בסבר פנים נאות. כך היה גם בהמשך כאשר הזמינו אותי לאירועים חברתיים ומשפחתיים. אני מכבד את כוס הקפה שאני שותה אצלם".

اغنية تصنع السلام!

"لا يوجد سلام ... لكن سيكون بيننا... نعم هذا هو قدرنا"

افضل النظر الى الامام وإكمال طريقي. نڤين

تقرير: رحاب بهتمي وانة كسلينكو.
تصوير: اوريت روزنبرچ

كم من الأغاني نسمع كل يوم، نسمعها في البيت، الباص وعند الجيران أو في موقع عبر شبكة الانترنت وداخل السياره ...الحان واغاني , شرقيه وغربيه فنلاحظ ان اذاننا تنجذب الى " جنيفر لوبيز" و " سلين ديون" وجاك بريل وام كلثوم وفيروز ما يعني ان الموسيقى لغة دولية تدخل القلوب بدون جوازات سفر. وفي كثير من الاحيان تلعب الموسيقى والاغاني دور السفير الثقافي للشعوب والحضارت وتشكل جسرا فيما بينها يتعالى فوق الخلافات والصراعات القومية حتى حينما تشتد وتتازم كما تشهد قصة الفتاة نفين جعبري من مدينة يافا (٢٢ عاما) وشريكها تمير جال من مدينة يافا اللذان يعزفان ويتقاسمان متعة الغناء سوية ضمن ألبوم واحد

اما مشوار الفنانة نفين جعبري مع الفن فبدأ في جيل مبكرعندما كانت تستمع للأغاني العبرية ذات اللحن التركي لدى أصدقاء العائلة وهم يهود من أصل شرقي.

وعن ذلك حدثتنا نفين فقالت انها لم تكن تعتقد أن الغناء الذي أدته في حفلات التخريج بالمدرسة سيحملها على جناحيه الى سماء الشهرة بعيدا عن البيت لقضاء الكثير من الوقت بهدف تسجيل الاغاني ولقاء اهل الفن والطرب الاخرين وزادت " كانت أول أغنية غنيتها بالعبرية، ترجمها لي صديق من التركية وحينها سمع والدي غنائي وأعجبا بصوتي كثيرا فغمرني الاهل بكثير من التشجيع والدعم واقفين الى جانبي طيلة المشوار . "

اما الحب الاول كما تقول نفين فكانت اغنية "الحب المستحيل" التي قدمتها سوية مع تمير جال ولا يفارق لحنها ذاكرتها بفضل مساهمتها في احرازها الشهرة . وربما ترمز هذه الاغنية الى الواقع الحقيقي الذي يعيشه المجتمعان في بلادنا والذي يضع العراقيل الجمة في طريق الحب او الزواج المختلط في معظم الاحيان لكن نفين ترى غير ذلك فتقول " أنا شخصيا لا أعتقد أن الخصام بين شعبين سيمنع قلوبا من الحب اذا كانت علاقة الشخصين تقوم على الحب فعلا لان هذا اعمى ولا يتكلم العربية ولا العبرية . أنا أعرف الكثير من الأسر في يافا وخارجها، تزوج فيها شباب عرب من فتيات يهوديات وروسيات و فليبينيات ايضا, فهذا واقع موجود ولا يمكن أن نتجاهله. "

ربما تكون والدة نفين متحفظة من الحب الاعمى لكنها تؤيد استقلالية شخصية ابنتها فتقول : "حين ابتدأت نفين بمشوارها الفني أحببنا صوتها، فلم نفكر ابدا أنها تفعل شيئا غير مناسب. الا أننا أردنا أن تبقى هي ذاتها الصبية العربية التي تلتزم بما تضع لنفسها كمبدا حياة فهذا شيء يخصها هي ويتعلق بشخصيتها أنا أعتقد أنها تفعل ذلك بصورة جيدة للغاية وأتمنى لها النجاح الدائم" .

بكثير من الاعتزاز استرجعت ام نفين مشوار ابنتها قائلة: " لقد سلكت نفين طريقا يمكن أن يكون صعبا ولكنه مليء بالأمل. فحين غنت الى جانب مطرب يهودي نال ذلك اعجاب الكثير من الناس، فكانوا يتصلون بها ويهنّئونها على عملها هذا. قد يعطي هذا العمل أملا وبهجة للناس فيدركون أن الفرحة ممكنة وأن العمل المشترك لا تقف أمامه أي خلافات مهما كانت كبيرة. امثال نفين و(تمير) هم كثيرون ولكننا لا نراهم، لأننا في الكثير من الأحوال لا نرى الحقيقة أيضاً. ولكن الأمل الذي تضفيه تلك الألحان المنبعثة من عود عربي ومن نغمات لا تقتصر على لغة واحدة، هي ذاتها التي تعطينا أملاً. "

اما الوجه الاخر للاغنية المشتركة, تمير جال فيستذكر قصة لقائه مع نفين بالقول " لقد جاء الي الفنان أرهان ترك وطلب مني أن أستمع الى صوت نفين. حينها غنّت نفين أغنية بصوت رنّان، فأعجبت كثيراً بصوتها وشعرت أنها يمكن أن تكون فنانة فعلاً . حينها لم أفكر أبداً بكونها عربية فساعدتها في البداية ومن ثم قررنا أن نعد أغنية مشتركة تتحدث عن الواقع الذي نعيشه. وهي أغنية " الحب المستحيل" الذي كتبتها زوجتي وغنيناها سوياً أ،انا ونفين ".

لقد جاء الي الفنان أرهان ترك وطلب مني أن أستمع الى صوت نفين. حينها غنّت نفين أغنية بصوت رنّان، فأعجبت كثيراً بصوتها وشعرت أنها يمكن أن تكون فنانة فعلاً . حينها لم أفكر أبداً بكونها عربية

اما الاغنية فتبدا :

لا سلام بين شعوبنا ..
كيف سيصبح سلام بيننا..
فهذا هو قدرنا!

– وعما اذا كانت هناك علاقة صداقة بينه وبينها خارج اطار العمل قال " طبعاً. بعد هذا العمل الرائع والنجاح الهائل بقينا نتبادل العزائم، فأنا صديق لعائلة نفين وهم يستضيفونني دائما في بيتهم الكائن في يافا. أنا أقدرهم كثيرا على وقوفهم بجانب ابنتهم وحبهم لها. صداقتي لهم صداقة حميمة ًلا يهزها ريح ولهذا كله يمكنني القول أن ما لا تجمعه الديانات والقوميات ..وغيرها، قد تجمعه أغنية أو نغمة أو لحن يدوم في الاٍحساس ويعيش في الوجدان" .

המטרה: סטודנטים למען שלום במזרח-התיכון

דר' שאול צדקא

ענבל וייס מהחוג למדעי המדינה, קובי אזולאי מהחוג לכלכלה ובלה שניידר מהחוג למנהל בריאות היו סטודנטים במכללת עמק יזרעאל ושלושתם אינם עמנו עוד. הם נמנים על הרוגי השנים האחרונות במלחמת הטרור האינסופית המתחוללת בישראל בארבע השנים האחרונות. מגאזין זה הוא עדות והוכחה ניצחת לכך שעבודה קשה, מנהיגות אמיצה ורצון טוב יכולים להביא לקירוב לבבות ולשיתוף פעולה בין-קהילתי. במשך שלושה חודשים, שכללו עשרה מפגשים בקמפוס ושלושה סופי שבוע בנצרת, התכנסו 24 סטודנטים, יהודים, מוסלמים ונוצרים ועברו תהליך ממושך ששינה במידת מה את חייהם. הם נחשפו ל"אחר" ולמדו איך לסקר אותו, ובעיקר, הם למדו האחד מהשני וכיבדו זה את תרבותו של זה. על סדנאות רבות ניצחה מיליצה פסיץ', עורכת ומגישה

בכירה לשעבר בטלוויזיה היוגוסלבית, כיום מנהלת Media Diversity Institute, שחוותה את המלחמות העקובות מדם בבלקאן. סטודנטים במכללה רב-תרבותית אינם רק סטודנטים, הם שגרירי שלום פוטנציאלים. הם יכולים להפוך את עצמם לדגם עבור המזרח התיכון כולו. באמצעות שימוש נכון בכלים המקצועיים העומדים לרשותם הם יוכלו להושיט יד גם אל עבר האחר מעבר לגבול.

الهدف: طلاب كرمال السلام في الشرق الاوسط

د. شاؤول تسادكا

" عنبال فايس " من قسم العلوم السياسية .كوبي ازولاي من قسم الاقتصاد وبيلة شنايدر من قسم الادارة الطبية ، كانوا طلابا في كلية " عيمك يزراعيل " وثلاثتهم ليسوا بيننا . هم من بين ضحايا الحرب اللانهائية ضد الارهاب. كما ان احداث اكتوبر ٢٠٠٠ لم تحصل بعيدا عن المرج الاخضر والهادىء. كانت هذه فترة مرعبة وشاقة للغاية لم تنته بعد. ورغم الظروف شبه المستحيلة قررنا عدم اعطاء الوضع الراهن ان يهزمنا كي لا نصل الى الهاوية. وهذه المجلة شهادة على ذلك كما انها برهان قاطع على ان الجهود والقيادة الشجاعة والنوايا الطيبة قادرة ان تقرب بين القلوب وتسهم في التعاون بين المجتمعات . طيلة ثلاثة اشهر شملت لقاءات داخل الكلية وثلاثة لقاءات في الناصرة اجتمع ٢٤ طالبا من اليهود والعرب واجتازوا مسيرة متواصلة غيرت في حياتهم الى حد معين. لقد انكشف الواحد للاخر وتعلموا التعامل معه ثم التقوا مع اشخاص مهنيين وقادة اجتماعيين وتعلموا منهم ، على اساس احترام متبادل لثقافة كل جانب. وقد اشرفت على الكثير من الورشات ميليسا بيسيج ، محررة ومقدمة برامج كبيرة في التلفاز اليوغسلافي سابقا وهي تدير «معهد التنوع الاعلامي » بعد ان ذاقت على جلدها الحروبات الدموية في البلقان.

الطلاب في كلية متعددة الثقافات هم ليسوا طلاب اعلام فحسب انما هم سفراء، نشاطهم ينبغي الا ينحصر في حيازة اللقب الجامعي وبامكانهم ان يشكلوا قدوة لكل الشرق الاوسط. يمكنهم مد يد المساعدة للاخرين خلف الحدود.

מיליצה פסיץ' ראש המכון לשונות בתקשורת

כעשר שנים לאחר סיום המלחמה בבוסניה אני עדיין תוהה אם מחיר הדמים היה גבוה כל כך אילו סיקרו העיתונאים המקומיים את המתרחש בדרך הוגנת ומאוזנת יותר.כמובן שקשה מאוד להשוות בצורה מדויקת את מספר קורבנות המלחמה לכמות דברי השטנה המופיעים באמצעי התקשורת משני צדדיו של סכסוך כלשהו. ההיגיון הבריא מחייב, עם זאת, אם יש ביכולתם של אמצעי התקשורת להזין תהליך שלילי, הרי שהם יכולים להשפיע השפעה הפוכה בתכלית. זו הייתה הנחת הבסיס לעבודת המכון לשונות בתקשורת. כאשר פרופסור שאול צדקא פנה אלינו וסיפר לנו בהתלהבות רבה על תלמידיו בחוג לתקשורת אותם 640 שגרירים פוטנציאליים של שלום. אנו במכון לשונות בתקשורת הבנו מייד כי נקרה בדרכנו בן ברית. נדרשו כשישה

חודשים כדי לשכנע אחרים לתמוך בפרוייקט הישראלי שלנו וכתוצאה מכך נפלה בידנו הזכות לעבוד עם 24 צעירים נפלאים, ישראלים יהודים, מוסלמים ונוצרים. תלמידים אלה, מאיזורים שונים בישראל, מחזיקים בעמדות שונות ביחס לסכסוך הישראלי-פלסטיני, אבל הם קשורים זה לזה בכוחה של שאיפה משותפת - הרצון לחקור את האפשרויות הטמונות בדו-קיום של שלום בתוך חברה שסועת מאבקים.

ميليسا بيسيك رئيسة قسم التعددية في الاعلام

بعد عقد على الحرب الاهلية في البوسنة يحضرني اليوم السؤال هل كان الطرفان سيدفعان الثمن الدموي الباهظ لو قام الاعلاميون المحليون بتغطية الاحداث بصورة اكثر نزاهة وحكمة.

طبعا من الصعب ان نقارن بشكل دقيق بين اعداد ضحايا الحرب وبين كمية المواد الشريرة الواردة في وسائل الاعلام من طرفي اي صراع كان. ان المنطق السليم يلزمنا القول انه طالما بامكان الصحافة ان تغذي مسيرة سلبية فانها قادرة على التاثير بشكل معاكس.هذه هي فرضيتنا الاساسية المعتمدة في « معهد الاعلام المتنوع »

عندما توجه البروفسور شاؤول تسدكا وحدثنا بانفعال عن تلاميذه في كلية الاتصال – ٦٤٠ طالبا قادرا على اداء دور سفير السلام – فهمنا فورا في معهد التنوع الاعلامي اننا وجدنا حليفا. وقد حظينا بالعمل مع ٢٤ شابا رائعا ،من الاسرائيليين اليهود والمسلمين والمسيحيين . وجاء هؤلاء من مناطق مختلفة وهم يتمسكون بمواقف مختلفة حيال الصراع الاسرائيلي الفلسطيني لكن ما جمع فيما بينهم هي الرغبة المشتركة والارادة القوية لبحث الامكانيات الكامنة في التعايش والسلام داخل مجتمع مزقته الخلافات . ما يجمع بين اعضاء مجموعة الطلاب هذه الرغبة بالبحث عن امكانيات التعايش بواسطة الكتابة الصحفية المغايرة.

חברי פרוייקט "מדיה ודו-קיום" , מכללת "עמק יזרעאל"

اعضاء مشروع "اعلام وتعايش"، كلية "عيمك يزراعيل"

צוות העורכים – هيئة التحرير

اوريت روزنبرچ
אורית רוזנברג

ايمان حداد
אימאן חדאד

גיל מלר
چيل ملر

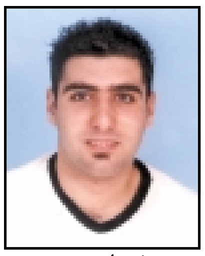

شربل زهره
שרבל זהרה

צוות העורכים: אימאן חדאד, שרבל זהרה, גיל מלר ואורית רוזנברג, בסיוע ודיע עוואודה.
מובילי הפרויקט: דר' שאול צדקא , מיליצה פסיץ'. **מתאם ויחצי ציבור:** מחמוד אסעד.
עיצוב גרפי: משרד "אהלן" - עיצוב ופרסום, נצרת -ניזאר בוטו **עיצוב שער:** רומיו חדאד.
העיתון הופק בידי סטודנטים לתקשורת ממכללת "עמק יזרעאל" בתמיכת "המכון לשונות בתקשורת" - לונדון. e-mail: nazareth@yvc.ac.il

هيئة التحرير: ايمان حداد، شربل زهره، چيل ملر واوريت روزنبرچ. باشراف وديع عواودة.
مركزي المشروع: د. شاؤول تسادكا، ميليتسا بيسك. **تنسيق وعلاقت عامة:**محمود اسعد.
تصميم چرافي: مكتب "اهلا" – تصميم واعلام، الناصرة– نزار بطو **تصميم الغلاف:** روميو حداد
اصدار طلاب الاعلام في كلية عيمك يزراعيل برعاية المعهد الاعلامي "اعلام مختلف " لندن. e-mail: nazareth@yvc.ac.il